

Miklova Zala .

Navedue igra r ôtiish dejanjih. - Po dr. F. Sketovi
proesti spisal : Jakob Spicar

Treby's oblogis !

Ve pravice pridizane !
Spicar

Orbe:

Serajnik, premožen kmet
Serajnica, njegova žena

Serajnica, njegova žena

kirko, yijän sin

Chikla paniculata

Fala, njena hči

Tresoglar, p. d. Knez, židovski izgovor

Minira, njegova hči

✓ Shele, knots

Asovin, kemeshi blayec

Janey, knucki sin

Chieka, kemēka hīi

✓ Zehnig, knet ~ Guisch

Vinko, njegov sin

Krajman, knes

hack, kneb

Stefan, njegov sin

harungjak, mlayoi kmet

Lupinus

Putar, kmet & Dolinčičah

Besednik

Ryūjima

pri ženitovanju pri Leražniku

u Svetušah pri
St. Jakubu u Rožu

o St. Jakovu o Rožu

Osebe:

✓ Serajnik, pramožen kmet	}	✓ Svetlah pri
St. Jakobu r. Rožu
✓ Serajnica, njegova žena		
✓ Mirko, njegov sin		
✓ Nikla, kmetica		
✓ Zala, njena hči		
✓ Tresoglar, p. d. knez, židovski bogovec		
✓ Mura, njegova hči		
✓ Štebe, kmet		
✓ Davorin, kmečki hlapec		
✓ Janez, kmečki sin		
✓ Krička, kmečka hči		
✓ Zlatnik, kmet r. Svetlah		
✓ Vinko, njegov sin		
✓ Kragman, kmet		
✓ Kacik, kmet		
✓ Stefan, njegov sin		
✓ Marčnjak, mlajši kmet		
✓ Zupnik		
✓ Rutar, kmet r. Dolinčičah	}	✓ pri ženitovanju pri Serajniku
✓ Besednik		
✓ Rjurnica		

Poročanje.

Razpadlo Gradišče v Svetlah pri St. Jakobu v Rožu. Ostanki
močnega zidovja, vmes ~~dvor~~ dvorje in grnčarje. Pozno
popoldne.

Iz zidovja se čuje prfotanje ptic. Tu in tam se čuje sova.

1. prizor

Tricaplav.

(priide oprezno iz hrbt) Škuna pob na to Gradišče. Hehe!
Zakaj bi bili ti kmetje podložni Rožarskemu gospodu,
ko je tukaj staro Gradišče. Še naj sudi rodovitnega
polja! Da dobim v roko Scrajnskovo premoženje, bom
tu gospodaril jaz, jaz bom potem grajski gospod in
se boste mi bodele delali slabo, kot sedaj, ko ste
po večini moji dolžniki. Zaničevan sem, izključen
iz družbe, a neberna petica odne tudi še haba, usta.
Danes imajo kmetje tu nekaj lajnih shod. Ne bomo ga
mudil prilik! (Pogleda na stran) Stari Scrajnik
z hinkom! Ko bi starca vsaj hotel vzeti urog potem
- - - . Skrijem se, da čujem lajnabo hinkov. (Se
umakne)

2. prizor

Scrajnik, hinko.

Scrajnik: Se nikogar ni. Zdelo se mi je, da je šel nekdo

- ✓ Tekender - paša, poveljnik turške vojske
- ✓ Suljman - beg, višji častnik
- ✓ Baharij - beg, " " " " pomočnik
- ✓ Selim - Hadži, star mekanski romar, častnik
- ✓ bujo } častnika
- ✓ Hamur }
- ✓ Hasan, poveljnik shaz,
- ✓ Charko, Zalin shie, r turški sužnasti haremski čuvaj.
- ✓ Eomuk, r harem.

Kmetje, kmetice, fantje, dekleta, svatje, godeci, turški vojaki in shazniški, vjeti kristjani, beraci, haremske dame, sužne in eomukit.

~ ~ ~

Prvo, drugo in tretje dejanje se vidi leta 1478 v Rožu na Kuroškem. Četrto dejanje vedem let pozneje in sicer, prvi del v harem turškega sultana v Carigradu in drugi del hake pol leta ^{pozneje} v Lethnah na Kuroškem.

~ ~ ~

Desno in levo od gledalca

pred nama čez hrib.

Šinko: Tudi jaz sem videl možko pastavo.

Serajnik: Glej stopinje! (Gleda sledom) Tu je šel; poglejva. Ne bi bilo umestno, da bi nas kdo poslušal.

Šinko: Kdo naj bo? Izdajalec menda vendar ni med nami.

Serajnik: Ne veš! V bednih časih človek zampa lahko le rebi: Poglejva! (Gleda v smeri, kamor je izginil Trsočlar.)

3. prizor.

Prejinja, Trsočlar.

Trsočlar: (reza oclom) O, dober dan gospod Serajnik, dober dan!

Serajnik: (Šinku) Ali nisem dejal! (Pri prideji na oder.)

Trsočlar: Glej, glej, kako smo se našli. Grobo geste gledaš v gozdu. Najlepši hrasti so rasti in smreke...

Serajnik: Tebi su maa moji hrasti in smreke, himaveč! Kaj se potiskaš tukaj.

Trsočlar: Pragnik je in sem si privoščil mal izprehod! Hehe!

Serajnik: Poznam tvoje izprehode! Zgubi se, ^{Tu} nimas nič opraviti tukaj.

Trsočlar: Oprostite, ne hnduyte se gospod Serajnik! Prehtago sice innam, da bi hadil ^{gore} ~~ta~~ gori ~~ta~~ iz slabega namena. Občudujem naravo...

Serajnik: Človek, ki na tak način odira ubožega človeka, ne more imeti poštene duše. Zgubi se, ti pravim.

Tresoglar: Jaz, da bi odiral, pri božem, ničesar. Pomagam rad, komur morem.

Serajnik: Kakor si pomagal Knezu, da si udaj' ti gospodar na njegovem posestvu.

Tresoglar: O Jehova čuj! Tu sem pošteno pridobil. Nočem se vam opravičevati, ker me opravičenje moja vest.

Pravičen sem in pošten vedno. Tudi pa ne bom mislil (izumislil) današnjega posvetovanja!

Hehe! Lahko noč, gospod Serajnik, lahko noč!

(Odide.)

4. prizor

Serajnik, Mirko.

Serajnik: Ali si ga čul! On reče vsa današnjem posvetovanju. Kje je neki izvedel? (Pogleda vohar Mirko) Pa menda nisi ti kaj pravil njegovi hčeri.

Mirko: Ničesar oče!

Serajnik: Žalosti me, da ti pravno o tem ne morem zaupati.

Mirko: Mislite, kakor hočete oče, toda jaz nisem zmožen nikomur niti besedice.

Serajnik: On reče, to je za nas nevarno!

Mirko: Zakaj bi bilo nevarno!

Serajnik: Ta človek je hudoben. Pripravil je sosedu Knezu

4

ob, domaćijo, da je sedaj revij, in temu jih bo sledilo
se več.

Marko: Dolgan mu je bil, no moj bog, in ker ni mogel plačati.

Serajnik: Fabr, ti ga zagovarjaš, ku ga ne poznaš. (Loudo)

Nasih je bilo bogostanje pri nas, a sedaj! Poveč nas
kepe siba bajja. Leno leto so nam požile kobilice
skraj vse. Žitnih zakladnic ni in se za drag denar
ni dobiti živeža, ku goljufivi laški krpici vse poku-
pijo. Pri nas to izburno pozume Presoglav.

Marko: Iheni u zdi prsten bogovec.

Serajnik: Na prsten nasin se nihče ni tako hitro obogatel.

Pred par leti je prišel r našo župnijo in ni imel
drugega, kot oni dve ženski, ki jih je pripeljal r
reboj.

Marko: Leno in hčer.

Serajnik: Če je le res! Saj nisi ne vemo, kakšne vere je.

Najprej je kramaril pred cerkvijo r Podgračju. Nato
je jel kmetom prosjevati denar na velike ob-
resti. Ker nam niso mogli plačevati dolgov r
gostovini, je jemal od njih namesto denarja
žitnih pridelkov, a sedda po najnižji ceni.

Marko: Tega nisem vedel.

Serajnik: Tega se marsi kdo ne ve! Saj splah ne vemo o njem

ničesar natančnega, se imena ne. Tusoglar so mu deli ime
ljubeje zato, ker pri kupčiji takr čudno pokesa z glavo?
Kirko: Pa odhod je pravzaprav prišel?

Serajnik: Kenda iz Benetk. Iz kramarja je postal velika kupec. Zdaj
kupčuje večji del z dama. Jaz um gospodski odsvetoval, da
bi mu dali dovoljenje navliti se med nami, a me
nisr poslusal! No danes se je kesaj, ko vidijo, da je
židovska kupčija ne škoduje samo kmetom, ampak
tudi mislancem in stanovom.

Kirko: Nekateri kmetje pa vendar radi občinejo z njim.

Serajnik: Seveda, mi smo živelj spuva z njim, kakor, da
ne bi poznali drug drugega. Pozneje se nam je jel
približevati. Navidežno je prijazen, ali mi od-
kritosrčen. On nas souvaja in izkorišča.

Kirko: Kuni se pa zdi, da ga ljubeje souvajijo radi tega, ker je
kupec in ker se mu boljše godi, kot domačinu.
On pač kupčijo bolj razume ~~ko~~ nego mi. Zato
se ni beba, da bi bil slab človek.

Serajnik: Tem zabaj ga zagovarjaš, vem! Prelepil te je in
z žalostjo opazam, da mnogo zabajáš k njemu,
in sicer ne zaradi njega samega! — Veče te v to
bezbožno hišo le dekle! Sama sva in svarim te!
Zogiblaj se k službi, osobito pa k Murici!

Kirko: Res je oče, da sem govoril večkrat z Murico in njeno

materjo, kakor govorim z vsakim človekom. A da bi bil zaradi dekleta zahajal ta Tresoglavu, tega pa ne.

Serajnik: Ne taji tega, kar že dolgo opazujem. (Pstane) Ti poznas mojo željo. Že danes nastopijo hudi časi. Tre kaže, da pridejo Turki v našo deželo, in bogre če ne pridejo tudi v Rož. Čisto je mi ji sturilo, ko sem gledal gredi naša lepa polja bi ^{urejeno} znajo poketi in žitne turskih kopit. Tuba je tuj krepe roke pri gospodarstvu. Vidis, jaz sem star, izročil si bodem povestov, ali poiskati si moras družico, ki je bojeza ptane. Kdo naj podeduje našo kmetijo, če bi ubili Turki mene ali tibe? Kdo naj gospodarja na zemlji, katero so od nekdaj že obdelovale žuljave roke naših pradedov? Misliš, da bi naj prišla ta zemlja tujcem in nekristianskim ljudem v roke? Bog ne daj, da bi se sčepirila kdaj laška glava pod moj shtet.

Širko: Ne mislite kaj takega, oče!

Serajnik: Meni se zdi, da bi se v grobu ne našel miru, če bi se zgodilo kaj takega.

Širko: Oče! Vaša želja mi je bila in mi bo vedno sveta. Verjemite mi, da tako daleč tudi nikdar nisem mislil. Prišli so res bektashi, ko sem omahoval in so me slepili nasmech gaji Ahirizini. Mi premislil sem stvar resno. Odpustite mi, oče in pozabiva, kar je bilo.

Serajnik: Mislim, da bo tvoja nevesta Šiklova Zala.

7.
Mirko: Glešil sem, oče, nad njo in nad vami. Ne bodite hudi!
Obljubljam vam, da hočem postati braden. Tudi njo posim
odpuščanja in kadar bo prišel čas stopil bom ~~z~~ z njo pred
altar.

Serajnik: Zala je pridna in poštna dekle, z njo boš gotovo srečen!

(Se in njo karabi in govorjenje) Nekdo prihaja.

Mirko: (Pogleda, kdo pride) Strelec in Rutar.

5. prizor
Prejina, Strelec, Rutar.

Strelec: O, dober večer, sta se kar sama?

Rutar: Dober večer Serajnik, bog te sprejmi Mirko! (Poda obema
roko.)

Serajnik: Bog daj!

Mirko: Bog daj, Rutar! } (ob enem)

Rutar: Kaj bo novega?

Serajnik: Da si le prišel, mnogo, mnogo novega.

Strelec: Samo, če bo kaj dobrega.

Serajnik: So prebudi časi, da bi pripovedoval o dakeoti.

Mirko: Kako to, da se drugih ni?

Strelec: Ravno samle doli jih pride nekaj! (Se mudi.)

Rutar: (Serajniku) Kaj pa je z barčnjakom? Sem slisal, da
bi rast prodal hišo.

Serajnik: Ni nisem čul.

Strelec: Saj mu jo le Tresozlar prodaja.

Serajnik: Tresozlar? Ali mu je dolžan?

Strelec: Petdeset zlatih goldinarjev!

Serajnik: Vidite, tako smo si vzgajali gača na prsih.

Mirko: Ali res ni več pravice na svetu?

Rutar: Gospeska si ne more pomagati. On je hišo kupil in
sedaj se ga ni močče odkupiti.

Stela: Gospeska nam se nikdar ni pomagala.

Serajnik: En nam ljudi nikoli ne bo.

Mirko: Zato si moramo pomagati sami.

6. prizor.

Pujinji, Žalnik, Kurajman, Kaček in še več
kmetov.

Kmetje: Dober večer vsem skupaj!

Kavčič: Bog daj dober večer.

Serajnik: Prav, prav, da ste prišli.

Kmetje: Kaj nam poveste novega?

Žalnik: Kaj pa nam boste povedal Serajnik? (Kmetje se
splohoma vredijo na sklepi in pedrto zidujejo.)

Serajnik: Kmalu izveste, kmalu. Pa vedimo, kako hitro
ne bomo gotovi. (Se vrede, drugi skrog njega)

Mirko: (steji na prajni desni spredaj)

Kurajman: Serajnika vedno radi poslušamo.

Kaček: Koga pa naj poslušamo, če njega ne bomo?

Žalnik: Njemu naj lahko vse zaupamo.

Serajnik: Povabil sem vas tukaj, da smo sami. Kladi
časi so nastopili za nas uboge kmete. Vojska

ni lakota nam preti, umor in požig ni kjer je to se oglasi navadno ljudi črna smrt. Do danes, hvala bogu, se ne vemo, kaj te beede pomenijo, a bojim se, da izkusimo to že v kratkem.

Žalnik: To sedaj nas je bog še obvaroval, za naprej se pa ne ve, kaj'se bo.

Krajman: Veliko smo že čuli o hriških grozovitostih.

Serajnik: Pred desetimi leti so prišli prvi na Kranjsko in od takrat prihajajo vsako leto iznova požigali in pustošiti kranjsko zemljo. Pred petimi leti so ropali tudi na Koroškem, v Podjurski dolini.

Žalnik: Ko jih je pripeljal Mihael Zwitter čez Kokro.

Serajnik: Da, 18.000 kranjskih in 9000 pešcev, in pred dvema letoma so se apustosili od Trbiža do Velikoveca.

baček: Tl nam jih pa menda ni bilo.

Strelc: Zato so pa kobilice napravile mnogo škode. Se kar sem kmalu ni bilo tako hudo za krmu kot preteklo leto.

Serajnik: Res hudo je bilo, a letos zna biti še hujši.

Krajman: Hudi časi so zdaj, hudi časi! Bog nam pomagaj!

Serajnik: Kaj kratek je prišel včeraj iz Beljaka in je prinesel take novice, ki nam dajo mnogo misliti.

baček: (kratek) Ali si bil na žirinskem sejnu?

Žalnik: " Kaj pa si izvedel?

Strelc: " Povej kratko, povej!

Serajnik: " Le govor!

kirko: Bil sem v Belgien po živinski kupčiji in, ko sem živino
prodal prinesel sem se še nekoliko časa v družbi laških
kupcev, ki so mnogo govarili o vojski. Priporočevali
so si, da imajo Beničani močno utrdjen tabor pri
Gradisku ob Loči in Turki jih oblegajo.

Kurajman: Pa kako so mogli do tja?

kirko: Prišli so iz Albanije preko Dalmacije v te kraje. Pri
Loči so krenili proti goram, potem po Laški dolini
dokler niso prišli do Gradiske. Beničani so dobro
preiskubljali z živjem, med tem ko Turki že
bpe lakoto.

Štefe: Kako to?

kirko: No, oropali so že vse krog in krog in uničili vse
poljske pridelke, zato samim primanjkuje
hrane.

haček: Prav jim je, prav!

Vi: Prav, prav, bog jih kaznuje.

kirko: Zato bodo morali kmalu ^{zatem} ustaviti obleganje
in zapustiti Gradisko. Zato bodo ~~pa~~ šli
dalje proti Kurninu in Kobarsu na
Trbiž.

Zalnik: To pa se ni zgodilo!

kirko: Tako sočijo se laški kupci, nekateri iz Kanalske
doline pravijo celo, da se prvi turški oddelki

že pamišljajo proti karaski zemlji.
 Pri: Huj, huj, huj! Huda vendar se ne. Jaki ~~to~~ ne bo res!
 Ljajnik: Tudi petdesetimi leti so mi moja ravnika mati
 prerokovali takole: "Velika siba božja zaletne našo
 deželo predno pride pol stoletja. Tvoj glavo bodo
 krili že sivi lasje. Boj je rodovitna in vstane tudi,
 dohlee se hrava od jube tuli. A kadar začne val
 rjuti od večera, tedaj bo huda. Tvara, ki jo
 najelis takrat med Celovcem in Beljshom, bo
 nosila zlat zornec na vratu! Telo so govorili
 ravnika mati ni dobro, jemu si zapisnil njšhore
 beede, zdi se mi, heko bi jih govorili danes

Ljajman: Bogor je ta prerokovanje prav letos izpolniyo.

Ljajnik: Ljajnika pride hejje & deželo ni bo tedaj rjuti
 od večera.

Ljajnika: Živina je že tedaj draga in zna posteti heko redka
 ni heko draga, kot bi nosila zlat zornec na
 vratu.

Pri: Bog se, kaj se ne doživimo!

Hudi časi so, hudi časi!

Kaj nam je storiti?

Ljajman: Kaj bi pa le rad vedel zahaj je splošni davok,
 ki ga plačunijo se klapci in deklet. Zahaj pa
 so stični stanovi?

haček: Kaj pa cesar Friderik?

Ljajnik: (pomiselnost) On tudi ne more ouga sam.

Kemški dijavni zbor pa tudi naše pomagati.

Krajman: Pa zakaj ne?

Srajnik: Kemci so na varnem in ne poznajo turške sebye, zato pa ne vedo, koliko krpimo mi...

Krajman: Da mi, bi jih hranimo. Ampak, da delamo slabo našim gospodom v gradovih, je to samo pa dobi. Prar ima Peter Vunderlich, da se boče na svojo pest postaviti v bran proti Turkom in proti gospodski.

Srajnik: Ne budi tako glasau Krajman. Sedaj ni čas misliti kaj drugega nego na prečco nevarnost. Kurochek smo že izkusili, da imamo dolg, nasti brez pravice, in zato si moramo poiskati pravice sami.

Krajman: Prar, prar imas Srajnik! Sami, tudi mi imamo pesti!

Srajnik: Ne bahr, hot misli's ti. Treba se bo hraniti in se zavarovati proti turškemu navelu, zato moramo tudi vse svoje moči posvetiti edino temu cilju. Ženi in otroke bo treba spraviti na varno v grških pečinah.

Kacik: Pod Rožico je mnogo valin, tam naj se poiscijo skrilista.

Korajman: Tri vendar ne bomo ušli! Kaj pa z ahambo?

Serajnik: Rožanski gospodje so pustili Gradisce v nemar, zato moramo ve to popraviti mi in spremeniti razpolino v močno hodišče.

Kacik: Tudi podzemeljski hod, ki vodi iz grajske kleti doli v Svetne se mora izčistiti in dobro zavarovati.

Škelc: ~~Kajji kleti so nata do bes hodišča~~ Tista, ki vodi iz moje kleti v ta hodišče so tudi že v slabem stanju.

Kacik: Kaj se pa popravi?

Škelc: Seveda, ampak potem naj se pa zopet zagledajo, da se ne bo poznalo, če je hodišče.

Zahnik: Prav, prav! Taj pri nas doma tudi ne vem, kje bo! Humperska gospoda tudi samo zase shiti.

Korajman: Imate tudi samo zato most čez Dravo, da jim morete ustiti steno in hoditi kje delati.

Zahnik: Mi bomo pač tudi prišli k vam. Tudi nas bo lagje se bomo branili.

hikr: Goooo, goooo! Lepidite!

Serajnik: Prišli bodo tudi od drugod, zato je pa treba, da bomo imeli dosti prostora na razpolago.

Kacik: Kaj se pa se cerkev v Podgradu ~~u~~tabori, da bo en oddelček na Gradiscu, drugi pa pri cerkvi.

Štebe: Veliko bo treba pripraviti in mediti. Treba je združiti
ve rasi v okolici doli do Luce.

Žalnik: Da, da mi spadamo tudi sê k nam.

Maček: Tvoja ras pa mora imeti enega praeljnika, katerega
mujaj biti vsi predložni.

Krajman: In ve rasi skupaj pa zopet enega skupnega,
da ne bodo vlekli eni tje, drugi sem.

Tri: Seveda, seveda!

Žalnik: Prer imas Krajman! Jaz bi dejal, naj ni voli pr-
samega odtje vsake ras sama, kar se pa glori-
nega odtje tje, pa mislim, da nimamo
boljšega, kot je naš Lrajsnik.

Tri: Res, res, tako je!

Žalnik: On je iz huseu v gospodarstvu in v boju, on
nas bo vodil najbolje. On naj bo naš vodja.

Maček: Prer imas, on naj bo.

Krajman: On je že rajen Turkov!

Štebe: Taj boljšega ni na vsem Karasem!

Tri: Tako je! Lrajsnik naj bo naš vodja.

Lrajsnik: Dragi poredje! Nikar ne zamerite, nisem več
to, kar sem bil včasih. Sedaj sem star, toda bil
sem tudi jaz nekdaj dober barilec! S smotom
biklom in njegovim bratom harkom smo ôli

s pobožnim menihom Kapishanom in se
vzpostavili za vero in zemljo pravi ljudem Turku.
Ali, danes, dragi moji poselje ni več one mla-
deniške moči. Star sem in ne morem, hehe
bi rad, hraniti rodne zemlje in tudi ne
obdelovati ji več, dasi jo ljubim, kot svojo
mater, zato izročim tudi gospodarstvo Shiku.
Krajman: Takle gremo stari drug za drugim s poti
mlajšim. No, hej pa hočemo.

Seržnik: Treba je takr! Zemlja ostane, rodi in hoče
zopet svojo nezajo. (Veseli) Na dan parake z
shikloro Zalo prežame moj shiko moje in
shikloro pristoje in potem bom mirno
spočival za zmiraj... (Kmetičem mimično priključijo)

Strel: (shikro shikro) Ali vendar Zalo? Ne vem hehe bo to?

Kačik: (vseeno hehe) Prav ima! Jedinja vendar ni je njega!

Seržnik: Ker pa gojite ~~ga~~ do mene takr zaupanje, vas
zagotavljam, da tudi moj sin ni slabši od
mene; učil sem ga, hej se pravi spodobavati
sreščino in rodne bla.

F. prizna
Prejeto, huančinsk

huančinsk: (pide v gadijo shikro pozdravi, med tem, ko drugi
gozde, posejenske in obstoji med gručo.)

Karajman: Saj nemo, saj nemo! (Vitina zaja)

Serajnik: Zato bledite prepričani, da bo hinko raslo tako delal za vas, kot jaz sam, in če nimate nobenega boljšega, izsolite njega, umledega in čilega za svojega roditelja.

Karajman: Oče, ali sin ne eno!

Haručnjak: (stopi v predje) Ni res! (Vitina zaidijo)

Oče je shbel za nas in varoval našo preost, sin pa se prodaja tujcem - - -

Vit: (dove nad haručnjake) Kaj, heho, to ni res, lažis!

haručnjak: Res je! hinko je v grezi s Tresoglarom, in kot tak ne more biti roditelj Rožanor.

Serajnik: hinko, mir! Ti haručnjak, zabaj zornis tuhej teko? Tem, hej ti je! Tresoglar ti hoče prodati preostoro, zato si jezen nanj, meni je hotel odhujiti sina, pa sem bil jaz močnejši. Kar je imel moj alinko s Tresoglarom - - -

hinko: (hinko vmes) Nič s Tresoglarom. Kar ima pišten fant z dekletom, bolikar bi bilo nastalo med menoj in Almino, če bi moj oče ne bili porugli vmes, a tako ni nič. Koiderom, da je bil od stenei Tresoglarove hčere le pomečen priskus, hi ga je

rodil žid sam. Če se pa ne zamerite ne bode
majga očeta sploh ne ostaneu nič med nami,
ker ničemu, da bi me smateli, kot manj
vrednega - - - (hoče iti)

Ti: Ne, brat, ne kaj lehuga me! Ostani! Ostani!

Serajnik: Le ostani brat! Harušnjaka tava le boleat,
ker mu ani hujše hoče prodati domačijo.

Ali ni res Harušnjak?

Harušnjak: Kaj pa drugega! Saj sem tudi to mislil,
ko sem šel, da se govorim o bratu. Saj je
za imam rad, ampak samo onega jinda - -
jinda - - -

Serajnik: Ta stvar je urejena. Da te pa ne bo žid pr-
gual ne kantu, sem ti dober jaz. Če te
bo quitisnil se hujše, pridele k meni in
plačale za boderem.

Harušnjak: Ali res? Saj pravim, Serajnik so pa le
Serajnik! To me je pa jazyto, da bi brat - - -

Korajman: (Harušnjaku) Ne si nam zmedel.

Harušnjak: Tahr sem bil razburjen, da bi bil na kajšci
res svet narobe obrazil. Saj me je že gospodski
v Ložaku izročil.

Žalnik: Žalo pa bi se ne bilo treba žaliti binka!

haruščak: Saj ga nisem hotel žaliti. (binka) Nihče ne
bodi žigov - ...

hinko: Nisem, he vem, da si imel prav. Oherel sem
se tega in sem postal, danes tu med vami
sle pravi moj. Lepostite mi ta nepremis-
ljivi koraki.

Stuc: Hinko, nihče ne prelusaj in bodi naš voditelj!

Krajman: No, no, ne bodi hake! Ti te imamo
radi.

hinko: Ne mislite, da se praviim prositi! Včasih
si stojim, da mi teho zanjete. Vseu intim,
da me hlice dolgnost in rodna zemlja, da
pomagam lažiti to, he smo obdobjali
s hrobovimi gulji.

Ti: Živio naš vodja! Živio hinko! Ti naš
vodi! Ti!

hinko: Sprejemem in vam prisegam da pod milim
nebam da bom stajal za vas vse, he to -
mojše mreče. Za vas, vse žene in otroke
dani vse, če heba tudi žigovje.

Ti: Živio! In mi za te! Lepo se vajšujmo.

Žalnik: Škripna vez nes veže! On je prisegel nam,
mi pa prisegamo njemu věno zvestobo
v vseh stvarih do smrti - - .

Matčak: Tudi mi prisegamo! Bog nam pomaga v
teh težkih časih.

Mi: Prisegamo zvestobo do groba!

(Med zadnjimi budalnimi se začne večini govoriti s
žiboljimi. Knežje se molče pogledajo, odhrizijo in
prošče pokleknejo. - Tišina, govor poje. Večina je
mrtva,)

8. prizor.

Pepšnji, Tresoglar

Tresoglar: (v približju v zvedju na stali) Váš bog mi čul,
a čul sem jaz! Le molite - - molite!

(Faktor peče)

Spomenba.

V Svetuak, prostor med Serajničkovo in Tresoglavovo hišo. Na desni Serajničkova hiša pred njo velika lopa, v katero vodijo stopnice. Iz lope je vhod v hišo. V lopi stoji miza in stoli. Na levi Tresoglavova hiša. Vzdolj je predstavlja vas. V sredi vdra stoji mogočno drevo, pod njim klopi. Za hišama v vzduhu si je misliti pot. Noč, v začetku dejanja posveti tu in tam menci izja oblakov. Tuje u veter, ki lebdi dejanja narasča.

1. prizor

Serajnica, Mikelc in Zala

(vstane iz hiše v lopo, Serajnica nosi svetilko)

Serajnica: Ne vem, kaj se vama tako muči, malo bi pa se lahko počakale.

Mikelc: Sve je itak predolgo pomudile. Tako pozno po noči ni prijetno hoditi domov.

Serajnica: Saj ravno zato sem mislila, da bi vaju karkoli spremenil. Čudno u mi zdi, da ju danes tako dolgo ni. Gotovo so imeli veliko opravka.

Mikelc: Bog pomagaj! Kožje imajo zmiraj veliko opravka. Drobno pa se v takih časih, kakor

si mi pravila. Kaj nas si čaka?

Serajnica: Dohrega je težko kaj. Sedaj pa let sem so same nesreče.

Šikla: Inendar se nobena ni bila tako huda, kot ta, ki nam preti sedaj!

(Ka Serajnikovo hišo zalaja pes)

Zala: Pes laja, magice udaj prihajata. (Pogleda iz lope na pot.)

Serajnik: Ali sta?

Zala: Ha, sta! (Šikla) Pojdite domov, mati!

2. prizor

Prijazni, Serajnik, šikla.

Serajnik in šikla: (sta med tem dospela do lope in greta po stopniščih navzgor)

Serajnik: O, glej šikla in Zala! Dober večer!

šikla: Dober večer!

Zenska: Bog daj!

Serajnik: Kako, da stojite tukaj v lopi?

Serajnica: Ker tako silita domov!

Zala: (materi) Da, mati, pojdite domov, pozno je že.

Serajnik: Takaj pa sedaj domov, ker sova midoa prišla. Ali se naju bojiš Zalka? Se odpravite se malo, le, da se kaj posreči. Ker tukaj se uvidimo, ne, si pa porteri sočtilko na mizo. (Dane suknjič, ki ga je nabil ognje, nega čez ramo, na stol)

Serajnica: No pa ostanita se malo. Sedita, redita. (Mirko in Serajnica)
 Kaj pa vama večerje prinesem? Gotovo sta lačna!

Serajnika: Ti lahko misliš, me Gradiscu misno nič dobili večerje.

Mirko: ^{hi}Pa dejal, da sem bolj žejan, nego lačen. (Serajniku)

Kli naj grem po nič ~~več~~ ^{mošta}?

Serajnika: Le, le! (Serajnici) Ti pa prinesi, kar imaš pač pri rokah.

Serajnica: Zun pa kar malo prehajnega, da ne bo treba delati
 ognja. ~~zavrniti~~

Serajnika: Kar je, je dobro.

Serajnica: Takoj to, takoj! Sedi kihla se malo, redi in ti.
 Ludi, Zaliha! (bedele - hišo)

Mirko: (bedele za njó)

3. prizor

Prejšnji: med Serajnico in Mihlo.

Zala: (mater) Pojdite rajši domov!

Mihla: Malo pa se počakajta, Serajnika ti pa malo kaj povej.

Serajnika: (u vrede) Pras nič veselih novic! Sed leta do leta je slabši in morebiti bo letos najhujše. Da, da, Mihla, hudo je hudo; misliti je treba na čase, ker nas starih več ne bo. Glavka stoji, kakor bodo gospo, darsli ohvati po smrti starišev.

hikla: Pri vas je vsaj fant, a pri nas, sekla samo in
jaz sem tudi že stara in boleha. Če pride
snub, kaj bo Zalika počela sama.

Zala: Oh, zapuščenca bom! (Lizahije o predrasnikom
oči in joku.) ~~in keta~~

Serajnik: Nikar ne jokaj Zalika, nikar, ne se bo
ohudo na bolje. Tu se zavrne! Po dajm
zminaj solnce sije.

Zala: Dokler živite še vi, boker, se ne bojim, ako res pa
enkrat zahije čna zemlja — —. In če mi potem
še umrjejo mati ne bom imela več žive duše
na svetu, ki bi — — — (jo posili joku).

4. prizor

Prejšnji, kinko, potem Serajnik

kinko: (je med tem stopil z ničem iz hiše, ko je stisal, kaj
u govoru je obstel na pragu. Sedaj postavi naglo
vse na mizo, potem Zali) In jaz Zalika?

Kli si me pozabila?

Zala: (za hetro pogleda oči) O, ne jaz, ampak ti, mislim
si me pozabil.

kinko: Ne, Zalika, nikdar! Tak sem, kot sem vedno.

Zala: Ne verjamem ti, kinko, prepričana sem, da ne maraš
 nič za me. Edino upanje, katero sem gojila v
 svojem srcu me je jelo polagoma zapuščati; ho
 sem videla, da se me izogiblješ bolj in bolj.
 Ljubeča sem, če tudi s hrovecem in s svojo
 usodo in mišlim, mi je že tako usojeno.

Kinko: Zaliha, danes sem spoznal, kako krivno ti delam,
 ko so mi oči odprle oči. Imam me je, da sem se
 tako mogel spozabiti. Bila so pač slabi trenutki;
 kot jih ima vsak človek in, kadar se ne upre,
 podleže. Hvala nam oči, da ste me opomnili tega.
 Tebe, Zaliha, pa prosim, odprsti mi in reji mi;
 da mi je vedno ljubeča vest in ^{moja} vest bela neba,
 ljubeča. Danes je padel kamen od srca in, ko
 zgodovina boja objavo, da mi odprstis, se bo
 snila tudi prihodnja uca.

Zala: Ne vem, postala sem zadnje čare tako indna!
 (da neupogljivo pogleda) Stavila sem vse upanje vate,
 in ko mi je dajelo povod misliti, da ~~se~~ me jeli
 ne ljubis nič, ali pa, da me nihče ni ~~ni~~ ljubil,
 sem zgubila vero v vse besede tega sveta in tako
 tudi danes - - - (Svojica prinese večerjo.)

Kinko: Vem, hej hrovec reči. Ti mi ne zaupaš, ti misliš, da

so to le prazne besede. Zalika, ali mi ne verjameš,
če ti kuhaj goruho in pičlo boje matere in svojih
starišev?

Zala: Vem, da nisi bil nikdar slab človek in, da je pislo
lahko tudi nisi hris sam - - -

Širko: Torej mi odpustiš? (Oddaljen blisk in tihi groh)

Zala: Odpustim ti in prosim te budi dober z menoj!

Širko: Zalika, hvala ti, udajem zopet srcem, in te neča
naj najin duši vedno.

Serajnik: Fajr je prav! Ni se ne boj Zalika, Širko je moj
sin, in se kaj um mu naročil. Sin ima pa
svojedno voljo in sree. Samo, da je ljubezen, pa je
vse.

Šikla: Tu, vse se preneša, da je le zastopnost.

Serajnik: Le prepriča in součustva me, potem gre vse dobro.

Širko: Kaj ne, Zalika, kar je bilo bledi pozabljeno.

Zala: Gotovo! Prečna um, Širko! Nikdar ne bi bila
mislila, da se mi zopet približaš. A udaj mi
je mislila shb, inel pa boš ti eno reč.

Širko: Kako misliš?

Zala: No, shb za me, ali ne Širko?

Širko: Glejke shb!

Zala: In za moj mater? Kaj ne tudi?

hikla: E, shirko je dober fant, bo shbel za obe.

Lerajnica: Jajta, jajta!

Lerajnika: Ne utegnem vedaj, prevec sem vecel. Danes je
za me najprejnejši dan v mojem življenju.
Zdej vem, da bo moj sin recen moj in gospodar.
Povedati nam pa tudi moram, da se je izpolnila
danes prireda, ki sem jo bil stasil pred dvajsetimi
leti. (Vstane) halo poskakajte! (vdiče v hišo)

5. prizor.

Prijemlje brez Lerajnika.

Lerajnica: Prisego, pravi! O tem ni nikdar kaj pripovedoval.

hikla: Res, veliko smo že govorili, a tega ni omenil
nikdar.

hiklo: (ki je govoril po lihem z Zala) Kaj ne, Zaliha, odlej
bo najina skrb le, da si pripraviva recno prihodnjost.

Zala: Gostor, ~~se~~ dovoli ne, da bi ne bila recna.

Lerajnica: Taho je prav, mi smo že stari in za nami
mrazje piti mlajši.

hikla: Seveda, mi ne pomaga; starost pride in za
starostjo pride smrt. Zato je pa prav, da se ne
prej mudi.

6. prizor.

Prijenji, Serajnik

Serajnik: (se muče in pincee v papirju zavito svetinjo. Se vsede k mizi) Tudiš Zalka, to svetinjo hramim že dvajset let, velika moč je shita v tej podobi. Tu nogami, hje sem jo dobil.

Zala: Ne morem si misliti.

Serajnik: Od svojega očeta je.

Zala: Od mojega očeta?

Kihla: Ah moj bog! } (ob enem.)

Serajnik: Da od svojega očeta in danes jo dam tebi. Tani in čuvaj jo, kakor najrečji geslod. Kadar koli boš v ješihah in nadlogah ogumi sveto podobo v roke in molči kateri božji. Goreča molitev ti bo pomagala.

Zala: (ozleduje svetinjo) Od mojega nemičnega očeta. Hvala lepa, oče! Povejte nam kaj o mojem očetu.

Kihla: In hečaj ti je dal to svetinjo.

Serajnik: Bilo je v spomladu leta 1486. Tudi kraj je prišel sivolas prbožen moj, mumiš Kapistran. V Podgradu v cerkvi sv. Jakoba je pridigoval tako ognjivito in goreče, da bi ga bili redno poslušali. Navduševal nas je za boj proti Turkom ter nas s svojo

sočo besedo tako navdušil, da smo sklenili pridu-
giti se njegovi vojski. Pregovoril sem tudi svojega
očeta, kikel in ščica Marka in še neke druge
Rojanov. In tako smo zapustili svoj dom, ženo
in otroke.

Kikla: Veliko sem prestala! Takrat sem ga videla zadnjič!
(Li biš polje)

Serajnik: Hudo je bilo, res hudo! No pa nas se je vsaj
arnil.

Serajnik: Ves jok in vsa žalost ni nič pomagala. Tvoj
oče se je poslovil od tebe in Zibelka, jaz pa od
majhnega dedulečnega Krika. Ti smo za
menikom Kapisthanom šli na Ogrsko in
v Slavonijo menic, da pridemo kmalu zdravi
in rečeni domov. A menica je hotela drugače.
Turki so oblegali Beligrad, mi pa smo se pridu-
giti ogrskemu junaku Hunjadiju in ~~je~~ hoteli
po Savi in Donavi na ponos obleganih kriš-
janov, kar se nam je tudi posvetovalo. V boju je
prisel menih Kapisthan in smrtno nevarnost
in rajni kikel nam je rešil življenje. Za to rešite-
rnam je podaril menih hla na mesto in prčo
nas to svetinja, ki pa sedaj še bolj navdušeni

uderemo ga bežecimi Turki; sile nočna temina nas
je ustavila.

Zala: Ali ste misli mreno iz boja?

Gerajnik: Pozno v noči smo se zbirali v taboru. Mnogo jih
je manjkalo, tudi stica Marka ni bilo nikjer.
Golovo je zasledil v noči, ko smo dirjali za sovražnikom
med turške čete in se so ga morda vjeteza od-
peljali v sužnost, kakaj tudi med ubitimi in
ranjenimi ni bilo, dobiti njegovega trupla.

Zala: Počujte oče, kaj se je potem zgodilo z mojim očetom.

Gerajnik: Tvoj oče ni dolgo vžival slave in hvale, da je otel
življenjske pobožnemu menihu. Čez nekaj dni
je nastal hudi legar v našem taboru, za katerim
je obšel tudi tvoj oče. Postajalo mu je vedno slabše
in videl je, da bo moral umreti. Shasno kesanje
se je prelilo njegove duše. Obžaloval je, da je za-
pustil vaji in sel v boj proti Turkom. Le ti, le ti
Zalika si mu bila vedno na jeziku. Čutil
sem, da sem prazgupan jaz kar njegove smrti in
veš pravičine, zato sem mu obljubil, da postane
si moja hči, mislil sem, žena mojega škoka. Tabor
je poblažen umrl. Zastujih njegoveh desed se spomin-
jam se, danes: „Imej rad mojo Zaliko, bodi jej oče.
Ta srečinja naj ji bo v očem spomin.“

Žala: Oh strašno!

Šikla: Bog mu daj nebesa!

(Kot premar. Ženske si hrišejo oči, Serajnik se je zamislil
kako nemično žaluje Žalo)

(Blink je postal močnejši, gram in veter glasnejša)

7. prizor.

Prejunci, Mmirina

Mmirina: (vide oprežno iz tresoglavove hiše) Kakšen viher je, in
očeta se ni. Temne sence se mi vzdigajo iz duše, kot
svareči duhovi. (Pogleda v nebo) Tudi oblaki beže po
nebu nemirni od juga na sever. (Žaluje čuk!)
Ponočna ptica piče, tudi nima miru, kakor jaz.
Kako mi je všeč ta nemirna narava, nemirna,
kot jaz. V Serajnikovi lopi je luč, neha nenarad-
nega. Kaj nehi delajo? (Stopi na vogel lope in
opazuje, kaj se bo godilo. Škimična igra!)

8. prizor

Prejunci:

Serajnik: Kaj bledete sedaj žalovati. Tvoj oče, Zaliha se
v nebesih z menoj med vetri, da sem izpolnil
starijo obljubo in, dano prisego in jaz tudi
z lahkim srcem pričakujem zadnje ure.
Pajzika skroba, da sprejmeta moj očetovski

blagoslov. (Kirko in Zala poklekmeta roko r pokli puding)
 Glejta zunaj tuli rihar, grmi in bliska! Tahr bo tudi
 skolica rajnega življenja, a bog naj rajn blagoslovi
 in rama, dej s pravo ljubezenjo premagati ore, har
 rajn zna zadeti. Živita srečno, do konca duji in
 sklanita rajna sva sveta za našo zemljo, da bodo
 rajni shoci medui potomci za vero in domovino
 padlega rajnega škola.

Kirko in Zala: Hvela, dragi oče, hvela! (Vstaneta in objameta
 Serajnika.)

Škola: Bog rama, dej mnogo siče shoka! – Tebi pa dragi
 Serajnik, živčira hvela, da tahr skbiš za rajn.

Serajnik: To je melenkroš, to je moja dolžnost.
 (chočan blisk in grov)

Škola: Bog pomagaj, kakšno mene! Žalika, udaj pa le
 pojete, domov, pozno je že.

Serajnica: Oh kakšno mene! Kirko, sprejmi ju domov!

Kirko: Sem bil itak namenjen.

Škola: Hvala se cukrat za vse! Lahko noč Serajnik!

Serajnik: Lahko noč obema! Dobro spite!

Serajnica: Lahko noč Zala, se hej pusti škola. Treba
 u bo se marsikaj pomeniti.

Tri: (Si regajo r roke) Lahko noč! Lahko noč!

Almira: (u skij za vogal Serajnikove hiše, da je mimo, qudri ne bi mogli zapaziti.)

Šikla, Zala in Širko: (pidejo po stopnicah iz lope, qudr raz oder in odidejo zadej na levo za Fusoglavovo hišo)

Serajnik: (vzame subujic, Serajnici) halo cučja deaj na oguziſce. (vlede - hišo)

Serajnica: (proleđa na mijo) Glej ~~seba~~ nobeden ni jedel. (Vzame porode in vre) Vopa da je le tabo, pa je prav. (Bliske) Kako se bliska! Bog nas varuj in svetí Florjan! (vlede - hišo)

9. prizor

Almira (sama)

O proklestvo, kje je laž? Ne, tako prifrigan mi, da bi mogla misliti, da je to laž, ker sem videla. Ne, ne laž je to, kar je pravil meni. Ni se mi zdelo zastouj, da ustajajo protiniski mojih nakan, slutile sem, da se zgodi nekaj hudega. Mi sem mislila, zato nastavljala mu vsemogoče smeje, da bi bil vedaj moj hudi zastouj, izgubljen Širko ni pemu, ženje. Zadej za misem dijala besuje, zedej za misem priklenila k nem z vošimi poljinbe - s šasstjo?

Čakaj nisem zbudila v njem poželjivosti? - - -
 Ne, ne, on je moj, moj, mora biti moj! On vara
 očeta - - - Ne - - - vara mene!

:/ Pema!:/

huj bo kirko, moj in moje to prevoženje.

:/ Pema!:/

Eden mora s poti, ali starec, ali Zala! 'Naj
 mi mag in snub pomagaj. - Lunira je duša!
 Preveč! Ne morem več, pričrtaš gren! - (dve poti
 hisi) Ne, saj bi ne mogla spati. Se to nō
 hočem govoriti z njim. Tukaj pri blisku, grozu
 in črhaju mi mora prišči, da bodem jaz nje,
 zora žena. Tukaj ga hočem pričakati. -

10. prizor

Almira potem kirko.

(Ča odrom se čuje kirkova pesem, najprej potihoma
 in potem vedno glasneje, kot da bi prihajal)

Da bi biva liepa ma,
 da bi sjava svietva' ma,
 da bi prišoo, moj furman moov!

Je dro biva liepa ma,
 je dro sjava svietva' ma,
 pa ni prišoo moj furman moov!

Šibre v okencih cinglajo,
 kojinci v stali z rezajo.
 Zdej je pisov moj funnan moč! (*)

[Zadnja meta vsake kitice se ponavlja:]

(Ked ponavljanjem zadnje meta v zadnji kitici
 je dospel Kirko na veler in hoče iti v kraj
 nikovo hišo)

Almira: Kirko, čujš! (ku zastori pok.)

Kirko: (obstoji v pogleda, hudo) Ti? (Hoče v Lajnikovo
 hišo.)

Almira: Kaj ti je? Mi me ne poznās sē Kirko? - Jaz
 sem Almira! Ona Almira, heteri si bolikrohot
 obetal gostobo in srečo. (Ga prime kamej)

Kirko: Pusti me, vsako beudo, ki sem ti jo govoril si
 mi izrabila, izsilila! Pojdi! (Lji hoče izbežati.)

Almira: Ti nočes poznati redaj Almire, ki žitkuje kbi ve
 - sē in žitkuje. Pojdi Kirko, pojdi z menoj
 k nam, o bcho krasna bo noč - pojdi -

Kirko: Ne, ne nikdar sē!

Almira: Zakaj ne? Mi ti je vs začarala ona svetoblinka,
 da ne vidiš redaj sē svoje prave prijateljice?

Kirko: Kaj blatiš? Kdo je ona svetoblinka? Kdo?
 Ti sama, ti sama si ti ta hinavka, ki zapeljuje

fante in obeknje postane dekleta. Tebi je mar
le penženje, ne pa srce. Pusti me pri miru,
od danes je Lala moja nevesta in postane
tudi moja žena.

Almina: Ne, kirkor to ni res, to ni mogoče.

Kirkor: Je, je! Jaz nimam s teboj ničesar več opraviti:
Spoznal sem te! (Jo sune od sebe)

Almina: Količ je kirkor, količ se! Ti me se ne poznaš!

Kirkor: O dobro! (Odide v Lujinikov hišo)

Almina: Kirkor, kirkor! ... (vzgrudi se tla; vohel groz)
Ne, ne sme ga imeti, ne, ne, ne! (Vstane.)
Za danes naj bo tako, a jutri na delo! (Za odrom se
sije goznenje.) Nekdo prihaja, vedno je dobro
slisati tajnosti. (Sede na klopi pred Trsozlarovo
hišo in se bliže k gledu.)

11. prizor.

Almina, Trsozlar, Haručnjak.

Trsozlar: (prikaja z Haručnjakom) Pri tej prisilnosti sveta, ne
morem drugače.

Haručnjak: Količ bi pa ^{zelo} se počakali. Sedaj ne enkrat ne
morem plačati. Počakajte me do jutra.

Trsozlar: Tudi jaz imam dolžnosti in obveznosti. Konec
ne čaka nihče in se zahtevam opravičen ob-
resti se me psuje z odrombom. Edino tebe bi

próčkal, ker te poznam, toda to got ni mogoče; jaz
rabim mnogo denar.

Kamčinjak: Če mi quodaste, ad poudar nihče ne bo kupil,
vzeli bodete enostavno vi hišo, denarja pa tudi
ne bodete dobili.

Tusoglar: To mi je očeno! Tako mame biti in nič
drugače. Licer pa —, bi se dalr tudi počakati.
Če mi daš dragih odstotkov odškodnine ga
le iškam do jeni.

Kamčinjak: Kako naj jih dam, ho jih nimam.

Tusoglar: Napravina tako: Jaz te pričam do jeni, ⁱⁿ ti
mi daš tiho polico kravice.

Kamčinjak: Koro naj dam,? Saj imam samo to; kaj naj
pa jeni?

Tusoglar: Potem mi pomoi! Pro žal mi je, smili se mi,
toda jaz imam tudi dolžnosti. Pri vsej resnici
ne morem drugače, sem tudi revež. Ne zameri,
sem tudi siromak! Lahko noč!

Kamčinjak: Pa naj bo! Ampak tudi ti ne boš večno
grisl. Jutri plačam!

Tusoglar: (zadržano) Klasi? Jutri plačas? Plsaj raj kar
danes, nočaj!

Kamčinjak: Saj danes mi ne boš prodal! Lahko noč!
(odide)

12. prizor.
 Mluda Trsozlar.

Trsozlar: (zare) Čudno, prasi, potem pravi, da plača jutri. Čehe, neumni kristjani, kako lahko je živim delati. (Hoče v hišo in vidi na klopi Mluda) Pri Jehovi! Kaj delaš tukaj Mluda kako pozno po noči in v takem vremenu? Pojdi v hišo. (Jr pogleda kesneje.) Kako si čudna! Kaj se je zgodilo?

Mluda: O, ne izprašuj te, kar ste mi večkrat preokorali, se je zgodilo. — Kihno me ne ljubi, pahnid me je od sebe, in to me radi kiklove Zale.

Trsozlar: Vedno se mi je zdelo, da prideš tahr. Če ni pa ni! Licer bi bila ~~to~~ tudi moja želja, da bi prišla ti v leho imovito hišo. Ko bi enkrat starec zatisnil oči, bi bilo vse najino. Ti bi znala kihna preslepiti, da bi te ubogal in potem bi si s Luojnikovim peno. Genjem rezidela Gradisce in vsi kmetje bi bili namu predloženi. Vidis kako sem si mislil jaz, če pa ni možo, se mora človek oendarle nehati.

Mluda: Pa ne! uničiti hočem, uničiti, pa ne kihna, ampak Zala mora s pota in napariti meni postar. Tahr mi ni živeti! Tu, oče, tu v prsih me peče; tu gori o mojem srcu, kakor v peklu. Zmreti moram, ako ne najdem

hladnega leka svojim bolnikom. Pomagajte mi!

Tusoglar: (maj z glavo) Ne vem kako, draga Almina.

Almina: Rešite me strašne muke, ki jo bopim v svoji
bolnosti!

Tusoglar: (zopet maj z glavo)

Almina: Lahaj majete z glavo? Ali nočete pomagati
svojemu edinemu oholcu.

Tusoglar: Kako ti naj pomagamo rajša moja?

Almina: Zala mura umreti, potem bo lahko zopet maj!
(hočan bliska, grom in vihar)

Tusoglar: Kozsu je naznanil Jehova: Kdar ubije človeka, naj bo
umrlecem. In, kaj, ko bi kdo izvedel? Izgubljene pra
vda.

Almina: Vem, da mi nočete pomagati! Lahaj ste me pri
redlijem med tuje ljudi, kjer me nihče ne ljubi
in vas nihče ne spoštuje. Lahaj nisim osteli
v mestu? Če pomislim na beneške lagune, kar
sve se mi skrči, tam na vročih laških tleh,
tam je za me, ne tuhaj, kjer je mraz vse in
sopar za vsa čustva. Da bi ne bile posvodi zaničevane,
ste me, dali krstiti, izbrisati ste hoteli s tem svoj meni
sramoto, ki jo povsod pripizdovski rod. Obleteli
ste mi pismo bodovnat, udaj s odločnim
hrambha pa nočete storiti ničesar za me.

Tresoglar: (po kratkem molku) Tavo ti ne morem pomagati, toda vem za pravo. — V kratkem pridejo Turki v našo deželo, ne vem sicer, ali abisčijci tudi Rož, do sedaj ga še nisr nikdar, a bo vem, da se prijbo ne utabare v beljaski pokolici. — — —

Murina: (za piskine) Ha, da oče, idite in pripeljite Turke v naš kraj! Tu bo mnogo plena in tudi lepih deklet. (Frončino) Med njimi bo preda najlepša Zala, ta jim bo ugajala. Tve naj odvedejo v uboj v Turčijo, če krika mi morajo pustiti!

Tresoglar: Kaj pa, če bi se kipek prij parčil z Zalo?

Murina: To nič ne de, oče, samo, da izsine Zala! Ah, če pridejo Turki v naš kraj preshitim jaz za to, da jo dote, in kipek bo nama se hvaležen, da ga rešiva sužnosti.

Tresoglar: Bistra glavica si, Murina! Vzhvelo, da ga rešiva sužnosti, misliš, te vzame potem za ženo?

Murina: Da, da, poshabela dom, da bo mislil, da ji Zala matra in potem bo — moj!

Tresoglar: To bi bilo tudi meni všeč! Toda kipekji bodo uhodili Gradisce in ni gotovo, se jih premagajo Turki — —

Murina: Tja vem jaz kajno pot.

Tresoglav: To je skrivnost! Kako ti to veš?

Murina: Kirko mi je nekoč povedal. Hahaha!

Tresoglav: Kirko? (chaje z glavo) Pri takih ljudeh je lahka kupčija. (Gre v hišo.)

Murina: (sama) Sklep je stajen, načrt gotov! Smut, vsemu, kar stoji na poti moji reči. (Hočan blisk in grom.) Kakor blisk grom je jav moji ljubezni, ko ga občutis, kirko, biš za redno moj! Ali pa pogineš! (Odide v hišo.)

(Zastne pade.)

II. Dejanje

Na suškem labornu na beljaškem polju. Sotari z
znanstvenim polumerska. Na levi spredaj lep, veliki
sotar poveljnika na desni Suljmanov sotar. Na
poveljnikovem sotaru sta dve zastavi, ene polica s
polumerskim in grezdo, druga zelena. Vozadju
sede okrog ognja shazarji. Proti vsem.

1. prizor.

Selim, Hasan, shazarji.

Selim: Subhan Allah! Koran pravi: Ne gre ti Allahu
najčistejša vera? Istvaril je nebo in zemljo in
resnico. On razprošča noč čez dan in, dan
preko noči, uslužbil si je sonce in mesec;
vsake gre po začrtani poti. Ali ni on najmo-
ženejši, najdobrejši? ²

Hasan: (se prikloni s prekrizanimi rokami) Allah 'l
Allah! Njegova jeze je večja, nego sovastvo neumnikov.

Selim: Njegova je sodba v našem življenju in o kazni
neumnikov.

2. prizor.

Prisrjani, hujr

Vojak: (pri ognju, skroči pokloni) Jezdec je došel v tabor!

Hasan: (gre v zadje) Jezdec?

Selim: Sel, ki prinaša vesti iz bojišča?

Hasan: Hujr je, Fshendrov ljubljinec! (Vpije za odlo.)
Betidži, betidži, hujr!

Hujr: (pide hitro)

Vojaki: Es-Salam aleika! (Se poklanijo)

Hujr: Meik-es-Salam!

Selim: Poročila iz bojišča nasis?

Hujr: Nasim jih Suljiman - begu!

Hasan: Poznam ga! (Gre v sotočje na desno)

3. prizor.

Prisrjani beg Hasana.

Hujr: Jâ Allah! Kogorine so naše sile in Allah sepe neumnike!
Zmagoviti smo praznili!Selim: Subhan Allah! On je, ki kaže ~~neumnikom~~ svoja
znanstva in jim pripravi preslavo v paradizu.

4. prizor.

Prisrjani, Suljiman in Hasan.^{tr}

Selim, hujr in vojaki: Salam aleikum!

Suljiman: Meik-es-Salam!

hujr: (se senuhet prikloni) Allah podaljšaj tvoje življenje in ti
podari sladkosti paradižaja.

Suljman: Kariš prosčila?

hujr: Prosila, ki so nam poveljia!

Suljman: Goosri!

hujr: Za mano prihaja naša vojaka! Allah, plemenitljivi,
nam je naklonil plen, da še ne vem, kedaj tako!

Suljman: (Hasanu) Sesti hočem!

Hasan: (miene drema vojakoma)

Vojaka: (odidete v Salimanovo sobo in prinesete preprogo, ter jo
položite na tle.)

Suljman: (ude manjr.) Nadaljnij!

hujr: Glijte doli se vali za gozdovi! Dolina je izpuzujena, le
kupla neumnikov jih pokriva! Najhujši boj je bil
pri gradu, ki ga smunjega giani Podklaster. Mykli smo
mnogo deviscev gianskih in ubili j'imo glavarja.
Baharij je dejal, da se gove opat Tomaž, habro je vodil
gianske pre, a hmečno smo, ~~dobiti~~ zmagali mi!

Selim: Allah, vsemogočni, Allah usmiljeni!

hujr: Kuzo zlate in reba je hmel grad in gbnališče
hustjanskih psor, to je udaj v naših rokah. Dolina
je udaj izpuzujena le mtrva kupla jih pokriva.

Selim: Sejtan jih vzemi v Džehannam!

Kujo: En veli Fshender-paša, možgini gospodar naš, da
jubri zapustimo ta kraj in je napotimo v grad
delorce. Staremu Baharij-begu so znane ta pota
iz prejšnjih svetih vojsk.

(Ta odzvam je čuje klic shajarja:) Ta'al, ta'al, Hasan!

Hasan: Shaja kliče! (Se priklani in odzve v smer, od koder
je prišel klic.)

5. prizor.

Prejšnji buj Hasanu.

Kujo: Fshender-paša pravi: Fsheri verniki naj molijo
danes skupno ob njegovi strani mogreb, ko se začne
solnce dotikati obzolja. "En veli, da skibi samo
za počitek maej'ocim se glasnikom shahameda!

Suljman: Slušal sem njegovo voljo!

6. prizor.

Prejšnji, Hasan.

Hasan: Shajar je prišel rohumu, kaj žujim?

Suljman: Kdo je?

Hasan: Ni podobcu buhajšnjemu plemsu.

Suljman: ~~He poglavarja sili~~ Kaj govori?

Hasan: He poglavarju sili!

Suljman: In je kristjan?

Hasan: Ne vem, mislim pa, da je. Kdo drugi bi bil?

Suljman: Nmam časa meniti ^{zate} kristjanske pre!

Hasan: Kaj uhezuješ?

Suljman: Obezi ga, ali pa mu odrekaš glavo!

Hasan: Tunder bi - - - - - moglo - - - - -

Suljman: Ali te ne podprleti, služabnik pokornici! Hodi in
izpolni ukaz.

Hasan: Uhezuješ, bož pokornici služabnik ponižno uboga!
(Se prikloni in odide)

7. prizor

Prišnji huj. Hasana.

Selim: Ponižno priporočam sraker!

Suljman: Govori, ti zaslišiš karana!

Selim: T muhijati *1 zaporeduje Allah: "Ali niso prišli
k vam poslanca izmed vas, ki so vam ozvevali
znamenja našega gospoda in so vas sovili pred
dušnim nevede?"

Suljman: Kaj misliš o tem stari Hadži?

* 39 sura Krana, vrsta 41.

Selim: Kisi je prepiral, kdo je, dozdnevni rahur. Kogače ti
posljal Allah angelja, ali džina, ki bo všeč radosti
naši rojaki.

Sulajman: V teh krajih ne! In če bi bil, bi kismet ne, dopustil
njegove smrti. (Titane) huj!

huj: (pustopi) Slušam serasher!

Sulajman: Kdo je prihajal vojaka?

huj: Kmalu, močeni gospodar! Jhal sem brnj za
dva, dobra vida naprej!

Sulajman: Terihi pimašajr slavo Allahu! Piqvarite
se za pristek in sprejem svetih chohamedovih
reč. Za hud in delo plačilo, za nemarnost
in lenobnost baštanaja! (bdiše - voj satar.)

8. prizor

Prejšnj bij Sulajmana.

Selim: Volja procljnske je zapored Allahova. Piqvarite
za prgloraja Ishender - paša se, kar zapoveduje
sveta knjiga. (bdiše v ozadje.) (Ihaji in na odru
se nabijajrji vojaki vdsalejo, deloma v sötane, deloma
za kulise.) ~~9. prizor~~

9. prizor.

(bdiše je malo časa prazen)

Hasan, Turoglav, stoji.

(Stoji pripravljen Turoglava ukorenjenega, njemu na čelu ^{Hasan} ~~Turoglav~~)

Hasan: Kako se digneš, nevenik, priti v naš stan?

Turoglav: Povedal sem ti, močeni, prosvetljeni, dobro ljivi...

Hasan: Povedal si mi in zato dobiš zasluženo plačilo.

Turoglav: Nobenega plačila ne potrebuješ in ne zahtevam močeni gospodar, le h poveljniku me vadi. Dam ti bakšis, kot rejiv.

Hasan: (za se) O bakšis! (Thajarijem) Pojdite na svoja mesta in opravljajte svoje posle.

(Thajarski se priklonijo in odidejo)

10. prizor

Hasan Turoglav.

Turoglav: Odveži mi verige, dam ti benežanski cekin.

Hasan: Ti pes, misliš, da se mene kupi z enim cekinom.

Turoglav: No, dam ti, dva.

Hasan: Štiri, ali glavo.

Turoglav: Pridobro ljivi, penilastni! Ne morem, ni moči!

Hasan: Če nisi nuden nič, kot dva cekina, pojdi, da te obesimo.

Turoglav: Pri Abrahamovi hodi, nič pes pes ne morem — dam ti.

Hasan: Saj te nihče ne pili. Štiri, in konec; hiter nimam časa.

Turoglav: O dobro ljivi, namitljivi gospod...

Hasan: (za sune) Hodi zavarov. Neumnost, da se spleta

zgovarjam, seboj: (Ga hvale piniti najem.)

Tusoglar: Dam ti štiri, dam ti j'ih. Prosim, prosim, odveži mi verige.

Hasan: Daš j'ih, mrcina?

Tusoglar: Pri Jehovi, dam ti j'ih.

Hasan: Naj bo! (hu odveže verige)

Tusoglar: Hoala ti, premilostni, medobrodjivi.

Hasan: Taj cekine!

Tusoglar: (vzame iz žepa mäsnyo in jo odveže) Dam ti, kizko ti dam!
(šepi) Eden, dva, tri ... Pusti mi četrtoga ...

Hasan: (pobegne handžar) Ti pes kristjanski!

Tusoglar: (hito) Tu, da ga imaš, tu ti ga dam. (hu da se
čehli cekin.)

Hasan: Tebi o dobro! Seboj se pa zgubi, kakor veš in znaš
in vanj se pusti zopet najaj, skalo bi te žirlyenje.

Tusoglar: Očljubljam ti socto.

Hasan: Hodi, hodi!

Tusoglar: Že grem, že grem! (odide)

11. prizor.

Hasan (sam)

Hasan: Ta pes ima cekine! Lahaj ga nisem ubil in mu vzel vse!
Le čakaj, ne pustim mu j'ih! (Hoče za Tusoglarom, med
tem se začujajo glasovi vstajajočih se rojakov.) Sheli iz
samskusa.)

12. prizor

(Na odru se čuje klasi. Allah l' Allah! in peket klanjanih kapih. Veliki murir na odru! Vojaki prinášajo preproge in blazine in jih polagajo pred Eskenderovim sotor. Iz svojega sotorja pride Suljiman iz ožadjja Selim, ^{Hannu} svoj in drugi vojaki. Vojaduje se zbirajo vojaki, ki so se vrnili. Za njimi gredo od leve na desno čez oder rjete kintjani, oklejnjeni, v raztegnenih oblekah tu in tam kateri z obvezano glavo. To je odšla ta skupina pride Eskender, za njim Baharij.)

Vsi moji vojski: (pozdravljajo Eskendera) Mferim Efendina, aferim veliki srasker. (Se globoko priklanjajo)

Selim: Pozdravljen močeni gospodar! Čuh smrti o svojih zmogah! Allah l' Allah!

Eskender: Allah l' Allah!

Selim: Tvoj kismet je nebeski! Tolja Allahova je, da kaznuješ nevernike, zahej karau pravi: Neverniki ne prenehajo, domniti o njegovi istini besedi, sekler ne pride nad nje ura, ali kaznu nesrečnega dne.*)

Eskender: Allah je vladar sveta.

Suljiman: Salam efendi! Kaj veljaš gospodar?

Eskender: (u sude na preprogi pred svoj sotor) Ves plen, kar ga je, spravite v sotor. Kar je, magocnost, ki misajo posebno mednost izročina v varstvo lebi Baharij-ber, za kar janiš s svojim jirljenjem.

Baharij: Varnost jih bova! Pleu je Allahov in njegovih glasnikov.

Iskender: (Sulejmanu) Vjete moške mi spravi o varnost in jih
daj, dober zadržati.

Sulejman: Zgodilo se bo, mogoče srackér. (Hasanu) Zursi
povelje Hasan!

Hasan: (se prikloni) Salam efendi!

Iskender: (Sulejmanu) Daj privedi ženske!

Sulejman: Privedi jih Hasan!

Hasan: (Se prikloni in odide)

13. prizor

Prejani hiš Hasan z otro.

(Doa slujaburka prinese kavo in pijo, ter stoji pastorka
pred Iskender. Sulejman, Baharij in Selim u polagoma
vudejo)

14. prizor

Prejani Hasan, dekleta.

(Hasan in se nekaj vajakov privedejo dekleta)

Sulejman: Váš visoki gospodar veli, da se mu kot njegov prijatelj
priklonite in mu izhijete čas, ki ga bjezaviku in
pravoveru. Pohlekujte!

Dekleta: (pohleknejo, le ena ostane)

Sulejman: Kaj se abotavljaš deklina? Pohlekni!

Dekle: Nasa vera ne ~~da~~ da naj pohlekujemo le pred bogom
ne pa - - -

Hasan: (pohyne kindžal in odari dekleto po glavi) Tu si maš
predznosť kristjanske. (Duga dekleto zaihte.)

Sulejman: Hasan! Kaj si stail? Ne bilo bi heba tega!

Hasan: Znamorala je pravo pero.

Sulejman: Kolči slugabnike!

Iskender: šir! Bodusite jo v satar, saj ubil je meule mimi.

Vojaki: (odneso dekleto)

Sulejman: (dekleto) Vstani! Poveljnj gospodar, kaj naj stani,
mo j njimi.

Iskender: Pri Allahu, krasne houniske! Kshov so moške
junaki, tako so lepe ženske, čiste, krepke — Ti dve
(pohaje dve) peljemo v Štambul in jih podarimo
sultanu.

Sulejman: In druge gospodar?

Iskender: Taj jih našim kshim vojsčsham! Zasluzili so
jih.

Selim: Chogocini, pemilostui!

Iskender: Govari hadži! ~~To ni fukān Allahor!~~

Selim: To ni fukān Allahor!

Iskender: Kar odločim jaz, je tudi volja Allahova!
Kaj kshmet je v njegovih rokah.

Selim: Kshau pravi —

Iskender: Kolči starec!

Selim: (u pisklani, potem z bridkim glasom) Zaporedujes! Bane
malčal!

Iskender: Odredite jih! (Pohoji na izbrani deklici) Ti dve spavite
sprebej! (Dekleta j'ohajo, se postarjajo, objemajo in poljubujejo.
Vojaki jih s silo stegajo narazen in odredajo izbrani dve
na eno, dolgo na, dolgo stran. Hasan gre za njimi.)

18. prizor

Prijini bey deklec in Hasana, Fesoglar. †

(Ked' tem se je neopazeno priplazil do sede opadje Fesoglar,
redaj stopi karak naprej in poblekne pred Iskendera.)

Fesoglar: Šikroš, močrni rojshorodja, milost!

Iskender: Kaj hočeš kristjanski pes?

Fesoglar: Prosim poslušaj me predobrotljivi, premilostni!

Iskender: Ali si prišel iskat ^{ukrot} džehanam? Če si vohun te
čaka edino smrt.

Fesoglar: Močrni junak, prišel sem ti na pomoč!

Iskender: Meni ni treba pomoči!

Fesoglar: Ne misli, da vohunim za kristjane, ne, jaz jih
sovražim, ker mi odrekajo marsikako pravico.

Iskender: Ali nisi kristjan?

Fesoglar: Ne, ne, o ne, jaz sem žid in zato zaničevan.
Jaz bi se rad maščeval nad kristjani...

Iskender: In kaj hočeš?

53.

Tresoglar: Zinj enje sem bogal, da sem prišel do tebe milosrdni
spovednik, ali priti sem moral, zdeto se mi je, da me
rodi neka nevidna moč v svoj stan.

Iskender: Zakej, govorim!

Tresoglar: Tu me hoda od tukaj je prijazna dolina, kjer je mno-
go plemenitih hiš in bogatih cerkev. Tam plemeniti
Turki se niste hodili in tudi ne veste pravega puta.
Jez se ti ponudim mojemu gospodu in vojvodi
za krigota v to dolino imenujejo jo Roj. Ne bo
ti žel za ta pohod, zakej mnogo zakladov bi
dobil in tudi lepih, deklet, da se ti bo naslajalo
srce ob njih pogledu, krasotice so, ki store delce
na okrog.

Iskender: Pui Allahu, govoris li resnico?

Tresoglar: Glas zastavim, da govorim odhitevanje! Jehova
mi bodi priča!

Iskender: Ahr je vse to istina, kar govoris, sedaj si moj zavetnik.
Plačilo ti je gotovo in varoval te bom pred
kristjanskimi ~~pravi~~ psteri. Ti praviš, da bi se dobilo
lepih žensk?

Tresoglar: Prisegam ti, da jih dobiš!

Iskender: Takih, da jih lahko podarim sultanu?

Tresoglar: Gotovo, gotovo, plemeniti vojvodi!

Iskender: Če je tako, je prav. — Ahr si pa le ogleduj in

hóci spraviť našo četo a nevarnosť in pogubo, ti bo dočrpel
hálik vrata a pčunost.

Tusoglar: Pri šahamori pravčnosti, žinjenje ti zastavim
posvilkli, množeni poglavar. Zanesi se na me!

Iskender: Pa kdo si?

Tusoglar: T Roju imam prstov in kypčujem; težko se prijavim
milostni gospod. Kuni je znana roča prv in roča
stežaka, zato se lahko z vsem zupljanjem šaha za-
nasao na me. Pudovaljiri eno prvojo imam...

Iskender: Gornji!

Tusoglar: Kmetje so se zedinili in ^{u budo} ~~in~~ upobarili v gradu in
pri cerkvi pr. Jahoba; zato te hócem prositi, da mi
predeliš milost in ohraniš voditelja teh kmetov pri
žinjenju in ga tudi ne odpelješ a pužnost, kajti
on je ženin moje hčere. Isto prosim tudi za mojo
hčer in mojo ženo.

Iskender: Ve ti bo, dovoljeno, če boš naš, dober voditelj. - (Klic)
hujr!

hujr: (stopi pred Iskendera) Kaj želiš posvilkjini sin Allahov?

Iskender: Preskibi temu hujr jedi in pijace, da se ohrani!
(Tusoglaru) Tebo pa velja, ker um ti naročil!

Tusoglar: Zanesi se na me, premilostni vojškovođa!
(odide z hujrom)

16. prizor.

Prišnji bey Tresoglava in huj.

Sulejman: Kaj n'hajuješ, mas her?

Fahender: Hammu-bey!

Hammus: (stopi pred Fahendera in prikloni) Salam alejkum!

Fahender: Meik-es Salam! Slušaj me in stani po mojem porelju! Slisal si, kaj je priporočal te moj. Tisto pristo medlati konje in vzeti, deset najboljših vojakov s reboj. Ta moj vas bo rodil, vendar izpustiti ga ne smete. Zahtevaj od njega, da vam vse natanko pokaže! Če bi se obstaroval, zagroji mu z damasčani, ker, kajti moj je zvit, drugače bi se ne upal početi kaj takega. Pojdi! Svet si plačila, če poigraš dobro. Tudi pošlj jездca s poročilom.

Hammus: Svet mi je korj uhez, močini p gospodar!

(Se prikloni) Salam alejkum!

Fahender: Meik-es-Salam!

17. prizor.

Prišnji, bey Hammus.

Selim: Glej močini sahibija; solnce se je jelo dotikati obzorja in kmalo zgine pred nami. Das magreba je, hi nas opominja na dolžnosti pravovernikov.

Iskender: Allah il Allah! Njegovo je kraljestvo nebo in zemlja, on oživlja in mri, brez njega ni gašcite ni pomoči.

Selim: (z mečanstvinskim glasom) Haii alas Lallah, haii alab felah! Allahu akbar. Nade anna la ilaha il Allah, asadu anna Mohamed-ar-rasulullah!

Vsi: (se njeje na tla in pronesljajo) Nade anna la ilaha il Allah, asadu anna Mohamed-ar-rasulullah!

(Za vdom se njeje razget in septanje kuy; sčima zaje glati grooje in magično razsvetljaje skupino.)

(Zastor pade)!

Opomba:

Ko začne hlicati Selim: „Haii alas Lallah i. b. s. pridejo se iz vseh strani rojaki, med njimi tudi Hasan in molijo.“

Spomenba.

Trstina raba pri Trzinu. Tudi velika, belo pozrjena
miza na kateri stoje veliki mči vina in shede z jedili.
Priznaje se ženskorajše shirka in Zala po sègi Rožanov.
Vredini mize vedita shirko in Zala, prazen shirka Ruter,
prazen Zala Zaluha. Na shirini denu vedita drug in drugica
(Janez in shirka), poleg Rutarja „rjušnica“, prazen rje
shirka in Trzin. Načrti so se; Shela, Karajman, haček
^{kančnjak} in drugi svetje, ki so vsi shraeni s svetjimi šapki. Janez
ima na klobuku pisane hakeve. Tudi v pisanih te-
lovskih, brez sulerjica, s belimi predpasniki in šapki
na klobukih, domašajo jedi in pijačo, tu odnašajo
prazne posode. Trzinik rčasih vstane in gre k posamez-
nikom in se proroja ž njimi. Gibanje je jako
živahno. Tejanje se pičene proti večeru, tako, da se oclur
belj in belj temni. Iz lope se čuje godba.

1. prizor

Trstina se dvigne med tem, ko se poje slednja pesem:

Lepo plički pojo,
Lepo rožice cveto,
Lepo solnce sije,
Kaj tam za dravo.

Žalnik: Tako vedlega in rečnega dne židolga nisim doživeli; kot je danesnji.

Rutar: Res je, res! Se še meni fletno zdi; ker imam tako mlado rjušnico.

Vsi: (u smijejo)

Rjušnica: Kuni pa se bolj; ker imam takega staršino, da že cvete.

Vsi: (u smijejo)

Krajman: Ti lahko proučen, krajnik, na tako suho.

Krajnik: Saj sem tudi. — No vzemite, jejte in pite!

Kamčnjak: (bi je do udaj jedel) Ne mislite, da bo še kaj ostalo.

Škelec: Kakor pri Lipeju, kjer so vsatji vse pojedli; tako, da je morda mlada dandane ~~le~~ iti k Melharju žganju izposoditi. (Smeh)

Maček: Saj ni čude! Če pridejo taki, kakor na primer Škelec pa Krajman.

Krajman: Seveda, ti pa nisi mogel biti grov, ker te niso rešili.

Kamčnjak: Saj tudi navadno lažnika pošljim.?

Rutar: No skinko, kaj pa si ti tako zamisljen. Krel bodi krel!

Širko: Tavo nemirno um spel in sanjalo je mi je nekaj tako
kijhega, pa um pri malum me pozabil.

Rjūšnica: Ti pa gotovo zjukaš, predno si se umil potegnil
roko po lice. Če clovels to naredi, vsake sanje pozabi.

Širko: Res, res! Pa houce ruderale um. Bilo je, heko bi bil
pripravljen iti z neko meni neznano nečeto k
pustbi. A neznana pridoba v beriški razfigani obleki
se mi približa. Pogledam ji ostror rci, da bi jo
spoznal. A hipoma me potegne nase lepr ohrešene
nevesta.

Zala: Bog ne daj, da bi me sanje bile resnične! Tudi
meni se je sanjalo, da um se poročila s svojim
ženinom. Pot od cerkve do ženinovega doma je
bila tako dolga, da um hodile pedem let, da um
prišle do njega.

Krajnik: Bog nas varuj! Če to se je vama le sanjalo, he
sta stali pred dnevnim proke in sta preveč ne to
mislila. Škubi delajo take sanje, škubi in pa
misliti.

Krajman: Leveda! Sanje so oclikohreb bez pomene. Porabno
pri mladih ljudih.

60

Zalnik: Res, res! Pa kaj bi sedaj na to mislili! Zakon
je shlejen pa je! Tepla bodita oba, mi pa pijmo
na zdravje proročencev! Živio!

Vsi: Živio, živio! (Tihajo in pijejo)

2. prizor

Petar, Ljajica, Brednik

Brednik: (v dolgi suknji s šopom na klobuku in lakovi pri
dolgi palici, odpre vrata in obstoji. Za njim pridejo možje
in ženske, ki so prej plesali, med njimi Ljajica, ki nosi
šnok, bel podprsnik.) Bog rane daj en dober čas!

Vsi: O, brednika!

Korajman: (ob enem) Pa lebi hudi! Što pojdi pit!

Brednik: Kaj pa vender to pomeni, da ste u danes tako na
pijaco spravili?

Zalnik: Kako pa si oboohal, da smo pri pijaci.

Brednik: Še v Podgrad sem oboohal, da u v Ljubli neha
peči. (Piše iz Korajmanovega kozarca.) Bog plačaj!
Res žeju sem bil, pa saj u bedu, dolgo tako ne
spomni neme, kakor ti, Korajman.

Šele: Od prh vender ne moreš piti macukrat! Pojdi, se
od mene pij! (Mu da kozarec, brednik piše) Pa,
odhod pa prihajaj, da si venčan, kot bila, ki
u vrača s planine?

Benednika: (pije) Kaj biki! Kaj planina! Ko bi ti vedel, odkod prihajam mi se roko poljubis od samega sprištoranja. haček: Od kod neki? Saj te žene se deček knakos ne pusti od doma. — Pa saj to nič ne de! Pojdi pit! Tu si meš kozarec, ampak samo pod pogojem, da nam kaj novega poveš. (Chu de kozarec.)

Benednik: Kaj bi tebi priporočeval? Najbolj novo je to, kar se je danes naredilo, kaj ne hinko, to je najbolj novo. Ali že veste, kaj se je pri Stulen zgodilo?

Vsi: (hujeu) Kaj pa, kaj!

Benednik: Stule je spravil nogo za vrat, udaj pa — — —, a glej ga, saj je buhej — — —

Vsi: (u smejjo)

haruñnjak: Sedaj si se pa nakadil! Na pij! (Chu de kozarec.)

Benednik: (je pil) haruñnjak ti si že ti, ampak starišino pogledj, tako se drži za mijo, kot mila fera.

Rutar: Sem se že veslašil, ko sem videl, da ti prihajaš!

Benednik: Zakaj pa? Ali se me mari bojiš?

Rutar: Ali veste soafje, zabaj je na karigalilejskem ženito, ranju rine zmankebo?

Stule: Zabaj?

Rutar: Zato, ker sta namesto enega benednika dva prišla.

Šhele: Pii mas se ji pa beti, da bi ga eden ne spil.

Budnik: Dosti slabo, če ga kerjnik ni za budnika tudi pripehal.

Take hoveb, kjer ni vina
je brez varstva božjâ sina.
Kutar mi ga pa zavide,
ker je r' fari najmanj priida.

(Smeh)

Pa Kerjmanu le je pravi,
kar zasluži vse zapravi.
Delal s'jal bi' in vral,
ne le j'edel pil in spal.

(Smeh)

Kerjnik - no, ta moč bogati,
srednosti dolgočasni,
ta skopari, kos čobela,
da bi hči v'c dote imele.

(Smeh)

Šhele pa samo kozle shela,
da nua žena, haj' zabela.
Suha mišta g'lo seje
predno se r' želodec seje.

(Smeh)

Žalnik je pa pošenjale!
Pravim, da noben ni tebe.

On ima veliko vere
 V milino pa prav majhne mere.

(Smeh)

Bog vam plačaj za pijavo!
 meni daj pa kakor bračr,
 da bom drugič lažje pil,
 ko bom z vami se jezil.

(Smeh)

(Imame klobuke in se pome k ženinu in nevesti.)

Vama ženin in nevesta
 sreci bo obilo staj!
 Bodita si vedno zvesta,
 kakor sem, da ste redaj!
 Na nikoli ne obišče
 hišo rajino prepir,
 sloge na bo bivališče,
 kjer počiva božji mir.
 Polja travniški nbori
 naj obilen sad, dade,
 vama z zveze te sinovi
 krepki čili se rade!
 Srečno naj življenje teče
 vame če do zadnjih dnij;

spolni; kar sice želite
raj'no, daues hupeni.

— . . —

Delo moje je končano!
Faró vsó innemu ohlano!
Bog nam daj svojó pomoč!
Tam nam shupaj lahko noč!

(pohije klobuk in odide)

^{sv.} Tsi: Ta pa zna, ta!

Serajnica: (hi je stale res čas in pazno poslušala budnika)
Jejčó nak! Poslušam legale murca, pa čisto
upozabim na kuhinjo. (Si ohise s predpasnikom
pot sčela in odide.)

3. prizor

Prijónji huz Budnika in Serajnice.

(Ljudje ki so prišli za budnikom so dšli v vežo. Ljudje se
zpet godba.)

Janey: Ali bodedo kar sedeti? Zavetimo se malo!

Fantje: Prav imas, Janey, prav!

Janey: Pojdi kicika! (Odide z kiciko v vežo)

Kamčnyek: (Sigue emi izmed deklet nehej na uho in odide žujo.)

(Tanjje poprimeje dekleta in z žirahnimi kretnjami odidejo v ložo. Eden izmed fantov gre k Djušnici, ji pove polikem nekaj na uho in odide gupj za drugimi. Pri misli udeči možje se ne menijo mnogo za vročje mladine, tako da Putar ne vidi, kdaj mu fant odpelje Djušnico.)

Šinker: No Zalika, ali ostaneva midva tukaj?

Zala: Pa pojdiva se midva! (odideta za drugimi)

Kurajman: (ko so drugi odšli) Kar jezi me, da sem že tako star, kadar vidim, kako je mladina vesela.

Zalnik: Ko bodo stari budo pa pravno tako radi vedeli, kakur mi.

Kačick: Tčasih je bilo res fletno!

Škelc: Dedaj smo par za zapec

Kačick: Kaj pa hočemo?

Serajnik: Ali se nis, ko si se ti ženil sem bil jaz starešina.

Kačick: Kaj ne bi vedel? Saj so ti Djušnico vkradli!

Kurajman: Staro Kumpanko, saj je res!

Škelc: (Putarju) No, kje pa imaš ti ~~lejo~~ Djušnico?

Ali so ti jo tudi vkradli?

Putar: (pogleda) O hudičija, pa res; se pogledal nisem.

Kanučnjak: (vpije v sobo) Putar! Greš za godca in od,

kupnino za Rjūsničo

Škela: (se smeje) Ja, ja, je že tako! Zakaj pa bolj ne paziš nanjo?

Korajman: Sedaj le glej, da jo boš dobil!

Maček: Pa, da jo boš, do kapsa nazaj pripeljal.

Rutar: (vstane) O ti smunt ti, pa mudi po njo.

Nikar ne mislite, da je ne bom dobil.

(Odide, sč per butrnikov utihne godba.)

4. prizor

Prijšnji, pozneje Serajnica

Serajnika: Tskelch je pa vendale za Rjūsničo! Kako jo je hitel iskat.

Škela: Seveda, ker se boji, da bi preveč ne plačal.

(Godba utihne.)

Korajman: Ali stisniš, godca je že ustavil, bo gotovo sčel ž njim.

Maček: Kajpa da!

(Godba zpet zaigra in polagoma utihne, kot bi se od-
daljevala.)

Serajnica: (jah žirahno) Fežer, fežer, tolko imam dela, da se
skoro časa nimam, da bi vas pogledala. (Si briše
pot s predpasnikom.)

Lalnik: Saj je res! Ves večer te ni videti. No pojdi jut! (Zi da bozave.)

Vsi: Na združenje! (Pojajo.)

Serajnica: Ti si tako veseli, meni pa kar pod teco po hrbtu
v kuhinji. No, pa saj nič ne pravim! Sedaj bo
pa mlade kuhala, jaz bom pa počivala.

Korajman: Saj si tudi lahko ponosna mlado.

Shela: To je par, mirno in Zala, da ga po celim Rožu ni.

Kačel: Se praviš, če bi ga težko dobil.

Kikla: Da bi jima le bog tudi srečo dal, da bi lahko
prenašala težave, ki pridejo v zakonskem stanu.

Serajnik: Če pridejo težave sta jima pa tudi večinoma zakonske
sane kriva. Samo, da se imajo zakonski ljube
radi, potem se pa vse preneha.

Serajnica: Jez sem našega starega vedno rada imela, pa
je šlo vse, dobro?

Shela: Ključ pa bi imel rad, če soje žene ne boš.

Serajnica: Sedaj miram pa iti, da kapus pripraviš, potem
bi bila pa tudi rada zraven - -

Korajman: Ali boš tudi pela?

5. prizor
Prejani, župnik.

Župnik: Dobro srce bog daj vsem skupaj!

Serajnica: Pozdravljeno gospod župnik!

Vsi: Dobro večer, gospod!

Serajnik: Sem že mislil, da vas ne bo, ho meste prišli prej.
No, pa, da ste le prišli.

Župnik: Ki bilo prej mogoče, opravke imam redno?

Serajnik: Seveda, seveda, tuhej uditte g. župnik. (Župnik uide)

Serajnica: Če prav ste že malo zamudili gospod, pa nehej
bo že se dobili zmanj. Ta čas pa tuhej malo pijte.
Glej pokličem ženina in nevesto. (Hoče oditi, med
vratni jo vesta kirko in Zala.)

6. prizor

Pujšnji, kirko in Zala

Kirko: Pozdravljeno gospod župnik! (da župniku roko)

Zala: Dobro večer, gospod.

Župnik: Vrelita, vidita, tako je prav! Porem vam, da sem
danesnji puške tako vrel, kot se nobene. Kar sem
župnik » St. Jekoba se nisem preselil tako
imenujega para kot, danes.

Kirko: Hvala vam gospod župnik! (Se vrede, Zala k njemu.)

Župnik: Tako sem vrel, da bi se plesal sël, če bi ne
bil prester.

Vsi: (se smejajo)

Štelec: Dobro valje po gospod župnika

Mikla: Šlišite gospod župnik, ne bodete zamerili. - Kaj pa pomeni to, da ste danes pri paroki dve luči tako ne-
merno goreli; dunge pa vse tako lepo?

Župnik: Ah! Na to ne smete iti. To pač gotovo slabši delanc
nego dunge. To so same maže! Tega ni nikjer v
svetem pisnu.

Serajnik: Saj sem že dostikrat rekel, da nikar verovati
takih stvari. Tega ni bog učil, in kdor to veruje
ima greh.

Župnik: Tahr je Serajnik, tako. Toda pustimo to in bodimo
reseli, da bo tudi celo življenje naših mladih
parocencev reselo! Na zdavje! (Pije)

Vsi: Za zdavje, mnogo reče. (Pičijo)

7. prizor

- Pejšnji, Rutar, Rjūsница, fantje.

(Ked godbo pičelje Rutar pod paglubo Rjūsnico,
za njim Janez in čičika, fantje in dekle.)

Kurajman: No ali si jo dobil?

Janez: To ga vprašajte, koliko ga je stalo!

Rutar: No ni medno, da bi pravil! Ali mislite, da

sem res že tako star?!" Toliko moja me je pa se zmiraj;
da se pokegnem za pjušnico.

Serajnica: Sedite, redite, pa vzemite, da bodete lažje pričakeli
kapusa. (odsle.)

8. prizor
Prejónji brez Serajnice

Zupnik: Gauje in dekleta, zapojino, zapojino.

Gauz: No pa zapojino! Kakero pa bi radi gospodje zupnika.

Zupnik: Kaj takega, da je za ženitovanje prav?

(Tri poje kako storo ženitovansko pesem)

Zupnik: (po pesmi) Lepo ste peli! Ta, da mi smo radi veselji
v veselih časih. (Vstane) Tama, ženin in nevesta
pa pravim le takiko, da ne smeta pozabiti tega, kar
ste si, danes obljubila pred oltarjem, kajti le
potem bo rajin zakon vedno srečen. Težave in
nedolge prenosajti pohlepšljivo in si zaupajta v
reč rečeh. Tako bodeta prava verna Rožin in
verna Kurotaucen. Bog vama daj srečo in dolgo
vedro življenje. (Zima napoje)

Tri: Živio, živio!

9. prizor

(Gauje napoje na mizo sklode v katerih je zelje in
celi klobase. Ko so postavili ose na mizo, jo

abstornijo)

Šule: Sedaj je pa kapus.

Serajnik: Le vzemite gospod, pa, dungi hudi.

Serajnica: (pikiti r pobo) Kapusa pa le ne sinem zamu-
diti. Vzemite, vzemite.

Šačela: Sedaj bomo pa zapeli.

Lalnik: Se jaz bom, česar sem star. (Vsio začeli juti.)

Kurajman: Klobase imaj pa, dobre!

Putar: (Rjūnica) Ali bodeva midva kaj zapela? Kaj?

Godec: (vslopi, položi pred Janza krožnik, na katerem je
kozarec vina tu začne gosti kratho mazurko. Ko
je odnehal zapoje Janz.)

Janz: (poje) Je ahceš veselje!
Oba sta mlada!
Zdaj leto bo križma
Pa zibel nova!

(vije, denar na krožnik in ga predstavi pred hčičko)

Godec: (gode, koš prej, ko neha zapoje hčička)

Hčička: (poje) Lenin nevesta,
oba sta mlada!
Le rada si imejta
Dahler sta živa!

(nje denar na krožnik in ga postavi pred Lelnika)

Lelnik: Oh jaz sem že tak, da nimam več protibnega glasu.

Tu imes! (Nje denar na krožnik in ga postavi pred Krazjmana) Ti zapoj, krovina, saj zmiraj hej ves!

Krazjman: (nje isto tako denar na krožnik, stopi k Leljniku in oba zapojeta par komično.)

Na našem kraju Drave
so pire težave,
na tem jih pa ni,
k' smo fantje mladi.

Vsi: Živio Krazjman, živio Leljnik.

Šamčnjak: Krazjman, vaš glas, pa obit pisker, to bi
bila pesem.

Krazjman: Kadar pa ti čez Dravo vriskas, se pa slisi, kot bi
svoam repe kral. Pa ti zapoj! (Postavi pred
šamčnjake krožnik.)

Šamčnjak: (poje) Je pa krajčič posrava
po Drave do vsej,
je pa čim-čim-čimena
biva nabrej!

Štrelc: Tete je poslala krajčič? Štirinajst dni si hvalil
ponj, nazadnje ga pa nič ~~ni~~ biloni!

(Opomba: Krožnik kroži tako okrog od enega do drugega.
To popolnoma strah režiserja, hčer poje. Na zadnje pride
krožnik pred hčerke.)

Hčer: (ho je godec odigral, kot prej omenjeno mezuško, vstane
nje denar na krožnik u odhije ni poje.)

Imo fantje Rožani

od drave doma

Tsi:

od drave doma

od drave doma

Hčer:

Slovenskega duha

slovenjga srca

Tsi:

slovenjga srca,

aj srca!

Kedar od nas odprado svoj narod beji

Se zemlja ne bo pila njegove krvi.

(Med zadnjimi bendami pesmi se začne zmagaj lajanje
psa in septanje kantskih kopit, katero takoj po
pesmi ustihine,

(Tsi: en kantski paslušajo)

Hčer: Kaj je to?

Serajnik: Nekdo je prijezdil.

10. prizor

Prijani, Vinke

Vinko: (s krvavim licem in rano na glavi plane v sobo kriče) Bežite, bežite! Turki gredo! (Se opotice in zgrudi na tla. Zahrnik stopi k njemu)

Zahrnik: Koj bog! Vinko!

Vsi: (ob enem) Koj bog! Turki! Bežimo! (Nastane velika nemir, se bega pometlje. Fantje ostanejo, dekle in žene beže kriče) Bežimo, bežimo! Turki! Bog nam pomagaj!

II. prizor.

(V sobi so osteli še Serajnik, Serajnica, kiker, kojiga in v skrinji stoji oblečena Zala, Zahrnik in župnik hčičita pri Vinku, kikel, Šule, Korajman, Rutar, hčiče, kmenjaki in drugi fantje)

Serajnik: Vode mi dajte, ali pa kozarec vina! hčiče ga, da se zve. Kajti veliko nam ima še porediti.

Kikel: (moli Vinku glavo) Rečej, kako je ludo ranjen!

Župnik: Kri je zastavovela. Obrežite mu rano!

Zahrnik: Vinko, Vinko! Vzdravi se!

Zala: (prinese belo ruto in obveže Vinka)

Vinko: (drigne glavo) Ali ste vi psi? Slabo mi je bilo, rane mi je zmanjkalo, huj sem tako hitro jezdit!

Serajnik: (mu da čašo vina) Pij, pa boš zadobil zopet mod.

Lupnik: Vstani in vredi se na stol.

Falnik: Vstani Vinko! (Ga podpirate da vstane in sede na stol.)

Vinko: (vzame pomjani kozarec in piče), Hvala! Kakeho boljši mi je.

Serajnik: Povej, povej, kaj se godi!

Vinko: Torej čujte! Las je kratek! Štefan je pustil mene in Davarino na puži pri Beljaku. Tam so bila dohler miso prišli Turki in se poudi utaborili. Prsti večer je porožnik na ro strani razposlal soje cete, le v Rož nobene. Bila so brez shibi, toda na puži soa rendar ostale, ob cestnem grmočju soa privezala vake sojega konja in se oglela v ro ne delic drug od drugega. Kmalu bi bil zaspel, a naenkrat me vzstane Davarino krik in delic na pravo. Takoj skočim na konja in hitim Davarino na pravo. Pa v hitem ste, nuthu mi prijezdi turški konjske najpote in me odari s sabljo po glavi. Zasochilo se mi je v oči in zasochilo v glavi. Le koliko sem, ^{da sem} ~~da~~ zagnel sojo pulico Turku v prsa in ta se je zgrudil na tla. Kaker bi brevil prijcha več Turkov nad mene. Tedej spodbodem konja in dirjam v naj, hitrejšem teku nagej. Le moj pram me je rešil

gotovo smrti.

Kurajman: Kaj pa je z Davorinom? Ne vem, če je še živ
so ga gotovo vlekli s rebaj & tabar.

Šikla: Oh moj bog, moj bog!

Žalnik: In ti si jim rečno usel!

Vinko: Hlebo sem dirjal skozi Lilehi gozd, za rebaj sem
dolgo slisel udarjanje konjskih kopit, ki je utihnilo
šele na sedlu. Gotovo so me zgrešili, ker sem hrenil
v gozd. Mislim pa, da znajo priti Turki še pred
jutrino to naš in je huda, da se ne vidi tabaj.

Šikla: (konec se jo ohlajala Lala) Zedaj naj se tabaj
zajgaja na hribih kresovi. Ti pojdi zornik. (Pohaj
ne enega izmed fantov, ki potem odide.) Mi gremo
na grad, eden del pa pod Vidmanovim poveljstvom
k cerkvi po. Jakaša. Mernjansk, ki jizdi v Luce, od
tam pošlje koga v Ljubovos in v Glinje, da naj
naznanijo naprej pretico nevarnost.

Šikla: Eden mora tudi v Kolmaros.

Šikla: Naj gre Janez. (Janez) Oudaj tabaj šikla
konec in jizdi v Kolmaros. Na Plešicu naroci,
da naj dajo znamenje proti nebežnim jizem.
To prijezdite nazaj, pridite sva na grad.

Šikla: Kaj pa s delovcem, ali naj jim tudi naznanimo?

Serajnik: Gospoda je obljuba za zidovi in dolbo obljubi mesta
ni je za nas nihče ne briga, kakor tudi gosćaki
ne. Pustimo jih.

Vri: Pro, prav tako.

Širko: Oče, vi pa pojedite s sicerki, ženami in otroci in jano
in Podrožico. Čas je kratke, pojedimo.

Zala: Kaj Širko, moj ljubi Širko, ti me zapuščaš, ali
me hočeš pozabiti? Ti ne misel od mene, jaz te
ne pustim! Ali pa, dovolj, da grem s teboj, da
mujem na tvoji strani! O Širko! (Se zgane le
Širkoim nogam)

Širko: (pohleka, k njej) Zalika! moja Zalika! Ne bom
te zapustil, ne! Ljuba brava se, a nekaj, kaj vidis,
slomovina je in nevarnosti!

Serajnik: Sin moj, idi, kamor moraš iti! Ti si rodja
Rojanov. Tvoja dolžnost je, da pomagaš rešiti
sujnosti in smrti nas in vse obalico. (Dojme
Zalo, ki se mu nasmehne na prsi in prime Širko za
roko) Tvoja žena pa hoče ravnati jaz, kot lastno
oko. Iz teh starih rok dabis najaj svoj Zaliko.

Širko: (je vrtal) O bogom Zalika! (Jo poljubi) O bogom
oče, mati! Težko vas pustim, a tudi naše
zemlje Turku ne. Pustite za menoj! (Hitro

78

vedele, fantje za njim. V zvoniku je pisčelo zvoniti.)

Zastav hibo pade

!f Ko je zastav zopet doznal je soba prazna in popolnoma temna. Trsta o večer so odprte, skozi okno se vidi na gori kres. Zvonjenje še traje. Enje se sliši endem glas psa (javljajo, hod imajo nebetari pri navado, hadar zvonu, ali u se jim gode.) Po par hipih zastav zopet pade. f:

Tretje dejanje.

V jamaš Podrožico. Na desni in levi skalo. Na desni zadnji vhod v garko jamo, za njim skalnat hrib po katerem vodi izhlarana steza višje in pater in dolino. Odav predstavljajo duplino pred vhodom v garko skovalnico. Za pari umenjenim hribom je misliti prepad, kot bi dolina steza bila spelana v serpentinah po prepadu. Ob strani leže pramenje, velike in manjše shale. Temna noč, včasih blisk in dolg groh, kot naradur v groh.

1. prizor
Lrajnik in Lala.

(ki sta stala nad prepadom na straži priideta pred vodino.)

Lrajnik: Tako straživa in drugi spet!

Lala: Idite tudi vi spat, oče. Glejte, ležereti bo začelo! Le idite, sama bom vestno stražila.

Lrajnik: Same te ne pustim na straži. Klovek lahko zadeneš si od slebati omedli in potem ima povražnisk prasto pot. Mistim

pa, da me bo v tako strašni in viharni noči ~~same~~ Turkov
v gore.

Zala: Zlatuži pomečeni naskok jih je mogel vstavit.

Serajnik: Res, je čutili tako slabega, pobjeli Zolika, naj pride
skrajši kot drugi.

Zala: Le idite vse, brez skazje nisem varni niti henulka.

Serajnik: Ti sama ne smiš biti na skazi, pokličem se boga.
(odide v dolino.)

2. prizor

Zala. (sama)

(gleba nebež siva v dolino) Kako temna je noč! Le kadar
se zabliska vidim, kot strašno prikazen Gradisar, kaj more
ravno v tej mi tudi skrajši moj škabo, moj ljubi
škabo, če je se že. Kter se, morda so ga že ujeli Turki;
za neumnostjo misli in napovedi nečloveško
usmrtili? ... (v zjoka, stopi višje na steno,
oči svetijo iz udrij, počasi poklekne in moli.)
O moj bog, pomagaj nam ponis kristjanom
iz te velike stiske in nadloge in obvaruj mojega
škaba nevarnosti in smrti. In ti nebeska mati
ne zapusti me, obvaruj me, in ne ~~se~~ pusti me
odloziti od mojega ljubelega škaba. (Vstane, uze
na steno in skloni glavo med roke.)

3. prizor.

Zala Almina

Almina. (stopi tiho iz vrtline, oprezno zase) Tu mi gre po senci. Stari je hotel zbiti kekeze možkega, naj stoji z Zalo rrid. Pomislite, kaj se mu jāj! Taki je prišla izter sama v moje roke. Terna noč je, danes igram svoj načrt. Ti narava divja mi pomagaj in ti srec mi daj pogum. Kje je neki? (Gleda okrog.) Tam gori! (Klic prijazno) Zalika! Zalika!

Zala: Kdo kliče? (Pride po stopi doli.)

Almina: Jaj, kaj Almina. Pojdi doli!

Zala: Zakaj pa si prišla ven? Glej noč je tako strašna.

Almina: Ni strašna! (V tem galliska im močno zagrmi) Kakor lepa je v svojih grozni veličastnosti.

Zala: Tebe ne ognevija nič? Taki sama si, da ne veš kje hodi svoj oče? ...

Almina: Ne, ne vem!

Zala: Ali se ne bojiš, da bi ti Turki vjeli očeta in ga ubili? Ljudile bi se mi Almina, ko bi postala sirota, kakor sem jaz, ko mi je rekla ta nemirna vojaka od mojega ljubeza moža. O človeška srca in se žrtvuje je v božjih pokali. O bog, zahej me tako kaznuješ. (Li zakrije obraz in j'oka)

Almina: Zalika! Ti se hudi, mraz ti je. Pojdi v vrtline in pogrej se pri ognju. Ta čas, da pridet nazaj, bom

že sama pazila.

⁴ Zala: Bodi tako prijazna! Lano en teden!

4. prizor

Murina (sama)

(Gleda za njo) Le idi, in se enkrat poglej ostanek tvoji senci, stanga Sravnika, haha! (She h prepadu) Tuhaj sem na rob uprskada jo zovabine in ji pokazem tja na Gradisce, kjer je njen - - ne - moj kirko. Gledale bo tja in govorila, le po mojem, da onjem živinu. Tedaj pa se okleneu njenega vratu, kakor, da bi jo porinjevala, nato jo izpustim, samu malo od sebe. - - - ona skunoglaru r globoki prepad, - - in kirkoove žene ne bode več. Sravniku in drugim pa naznamim, da ji hotela Zala o temni noči iti sama k kirku na Gradisce.

Branila sem ji, prečim, in opozarila na nevarno in težavno pot o polnoči, a me zastoj! Zala je šla, bne rekla, izprehajala na vlažni kamniti poti in izgubila o prepadu. - Tako brez hrupa in šuma nagloma in na tihem bo stariša konec ubijalka moje senci. In tedaj bo kirko zopet moj, le moj.

5. prizor

Murina, Zala, pozneje Trisoglavov glas.

Zala: (priide iz votline) Nahi vse mirno spava, kakor bi ne

bilo Turkov r Rožu.

Almira: Pojdite hja na rob! keni se dozdeva, da sem čula sum in rojst globoke doli r prepadu, adbrder radi prst narzgar pr skmini. (obe grete nad prepad na stezo.)

Zala: Kadar pogledam proti Gradiscu, me iznova zaboli srce. Tam je, tam --- moj škroko!

Almira: (u ohlenc Zale ohrog sratu.) Revisa! Smilis se mi! (Potine z nogo, hokej suniti Zala r prepad. Pii tem se sprozi kamen in se zvoli r prepad. Obe se umsknete in iz globočine se čuje padanje kamena, potem.)

Tresoglarov glas: O, o, moj mumi, moja glava!

Almira: (odskoči) Kaj je bilo to?

Zala: (istakako) Enan glas! (obe gletita proti roklini) Klicat jih greu. (odide r roklino.)

Almira: (samo) Proklet naj bo ta neobčutni kamen, ki je zapčelil moj namen! Prokletsvo naj prčiva na privedi, ki ne ~~prosčuje~~ prspesuje mojih namenov.

Tresogl. glas: (glamajoč) Almira, Almira! Moja glava! Ranjen legim tu doli.

Almira: Kraz! Ali je mogoče? - To je očeto glas, globo je hotel k mumi. O ti prokleti kamen! -- Namesto nje, pa lastnega početa.

C. prizor.

Almira; Zala, Leajnik, Zahnik, Ruter in šačik, c stopijo iz roklina. Almira gre počari neoprazno.

(v zasedbi in se vede na shlo ter dremlje naridežno)

Serajnik: Kaj praviš? Glas ste čule?

Zala: Da, pa se praznau glas u mi je zdel.

Žalnik: Kogaš, da pihaja kdo od naših, da nam sporoči kakro novico.

Rutar: Od kod pa je prišel ta glas?

Zala: Tukaj iz puščade.

Serajnik: Pogledimo!

Tsi: (gledajo v puščad, med tem mračno blisk)

Maček: Nič ni bilo videti, ho se je zabliščalo. Pojdimo nazaj. Saj nam ni treba spati, sanuj, da smo pod stehro.

Serajnik: (pomenujejo ga se) Bog, če ni kako izstajstvo!
(Zali) Kje pa je Aluina?

Zala: (glada obraz) Kje? ... Tamle sedi in dremlje.

Žalnik: Saj bi lahko izmed nas kdo skazil, ne pa ženske.

Rutar: Bom pa jaz.

Zala: Čuvam vas, pustite mene tukaj, saj more kiko tudi bedeti in se rojakovati, zakej bi se bala jaz, njegova žena.

Serajnik: Le pojdite v vallino! Tukaj qui lebi, Zalika

pa ne bode nihče drugi, kot jaz sam.

Tri: (razum Serajnika in Zala odidejo v rastlin, Almina gre zadnja.)

7. prizor

Serajnik, Zala, pozneje Davašinor glas.

Serajnik: (pregleda pomenljivo za Almino, ki je odšla)
Zalika, ali ti Almina kaj priporočuje v svojem
svetu?

Zala: Uparala sem jo, ali ne, hje je, mi pravi, da ne
ve ničesar.

Serajnik: To je čudno! Kemi nekaj v sebi govorim, da
smo gojili med rebrj izdajalca.

Zala: Ah, oče to so hudi časi, ali smo res zaslužili, da
nas bog tako kaznuje?

Serajnik: Ne obupavaj tako Zalika! Zmirej samo jokati!
Glej to nič ne pomaga, potihpeti moramo in
prenehati, kar pride nad nas.

Zala: Ne morem drugače! Se nikdar mi ni bilo tako
težko pri srcu, kot danes, ne morem nam po-
redeti. Kihke vidim - vidim pred očmi
in ohlajenega, hrova, O bog! (Joka.)

Davašinor glas: (iz prepada) Serajnik! Serajnik!

Serajnik: Kdo kliče? To je Davarinov glas! Ali je mogoče, da on
še živi? ! (kliče doli) Kdo pa si prijatelj?

Davarin. glas: (melo močnejše) Davarin sem, Davarin!

Serajnik: (kliče) Pojdi zari!

Davarin. glas: (bližje) Vidim!

Serajnik: Mogoče ste čuli prej te glas.

Lala: Ne, ne oče, to ni bil ta glas.

Serajnik: Davarin je, kdo bi bil mislil, da je še na svetu.

Lala: Kakšno novice nebi nosi? Gotovo bo vedel veliko
novega povedati. (Oba guste le sklizi in gledata na
desno, od koder ima pri Davarinu)

Serajnik: Vidis, poglej natančno! Tamle gre!

Lala: Vidim, vidim. Sedaj je zavil na levo. (oba gledata)

8. prizor

Prejšnje, spet Almina in Davarin.

Almina: (puste oprezno izoatline ni se shije za skalo)

Serajnik: Bog nebeski! Turci!

Lala: Mami pomagaj! Turki! (obseči nazaj) Pomagajte!
(Leti v valino, a se kmalu zajet umir.)

Davarin: (v obleki turškega vojaka, na roki nosi turško haljo
pis in hanžar.) Ne bojte se, serajnik. Jaz sem
Davarin.

Serajnik Davarin? Davarin! Bog te sprejmi! Mislil sem,

da prihaja Turek. Ali si bil v turškem tabarnu? Govori!

Davarin: Kune so vzeli Turki, ko sem bil na preži pri Beljaku.
Ne vem, ali jim je Zelnikov Vinke nosel, ali ne. Tu
redaj so me vlekli s rebaj & Rož.

Zala: (je anes, za njim ^{splozoma} dungi, ki so bili prej v rotlini.)

Serajnik: Povej nam Davarin, povej, vem, da veliko veš. Kako se
godi našim, kaj je z šinkom?

9. prizor

Z rotlina so prišli še:

Serajnica, šikele, Zelnik, Putar in šačik ter nehaj
dunjih žen in starčkov, ki pazno poslušajo. (kimična igra)

Davarin: Ne ushčesite se! Vse je izgubljeno, vse je prač. Gradisce
ni cerkev & podgrađu sta v turških rokah.

Tri: O groje! Bog pomagaj!

Serajnik: (je uprl pogled v tla) Kako je bilo mogoče
(se zgneči na tla. Davarin ga digne. Dunji pristopijo na
spričo.)

Zala: (piletu blizje in se zgneči k Serajniku na tla) O oče!
Izgubljeni smo! O šinko!
/ Kralik premar /

Zala: (skoči pokonci, prime Davarina za roko in vpraša z junaškim
glasom) Kš li, kaj je z šinkom? Ali je mrtov, ali živi?
Govori pesnico človek!

Darvini: Kirko živi ali ---

Zala: (buno Serajnika) Oče, oče, Kirko živi! Živi, oče!

Serajnik: (se vzdravi) Kirko živi! O bog bodi hvaljen!

Darvini: Poiščajte, da vam poreu več. Kirko ni dovolisi žive,
a poveljniki turške vojske pravi, da jih pustijo jutri umreti,
liti, ako mu Kirko ne izroči sam svoje žene.

Serajnica: O Marija pomagaj!

Kirko: Strašno, strašno! } (ob obeh.)

Zala: O pomogni mi!

Daj mi krepki stanovitno za njega, ki ga iz dnu srca
ljubim.

Darvini: Dobrodo in prastar je že obetal poveljniki Kirku
ni dovolisi, če mu izroči Zala, toda vsi so
bedni in pravijo, da rajši umrejo, nego bi iz-
ročili sovražniku nedolžno kri.

Zala: O Kirko, ti hočeš umreti za me! Rajši bsem jéz
za te, samo, da te rešim. (Drugim.) Ako je kaj res
mogoče, da morem na ta način rešiti Kirka
ni dovolisi strašne smrti, se ne obotavljam niti
kumtka ne. Se nocoj grem v turški tabor in hočem
dati življenje za svojega moža ---

Serajnik: Ne tako Zalika! Ti si ravno tako moj otrok, kakor
Kirko. Bolje je, da eden živi, kakor, da sta mrtva oba.
Ne verjamem, da bi prizanesli Turki Kirku in to.

varisem, če bi smeli tudi tebe v svojih rokah.

Zala: Ah oči, kaj mi je življenje brez njega! Rajši umrjem in
on bo prost.

Serajnik: Ne pustim te od sebe Zalika! Ako mi Turki ubijejo
kirka, imam še vsaj tebe, edinega otroka, ki mi
zatisne oči na smrtui postelji----

Almira: (stopi hitro izja skale) Ako se torej obotavljate vi
(pbeži Serajnika) in ako ona nima ljubezni, do svojega
moja, se hočem žrtvovati za kirka jez. Pokazati
hočem, da sem ga ljubila in ga še ljubim, bolj nego
žena njegova. Sedaj vidite Serajnik, kako hkrivico
ste stisli svojemu sinu in meni, ko ste nasprotoreli
nejini ljubezni. A jez jo hočem pozabiti! Almira danje
lastno, mlado življenje, za njega, ki ga ljubi:---

Serajnik: Kolci, kača!

Zala: (je med Almirinim govorom stopila le skilki in se ji j obaja
naslonila na prsi:) O, to boli, mati! Kemi je, kakor, da
bi mi legel kdo srec iz prsi----

skilka: Potolaji se, ljuba Zalika! Pomiri se!

Al Serajnice: Zakej jo mučis kirarko!

Zala: O mati, jaz ga ljubim, ljubim kirka čez vse na
svetu.

Almira: Pokaži o dejanju svoje ljubezni! Danj svoje ži-
vjenje za kirka, kakor ga hočem žrtvovati jaz.

Se to noč bomo videli, katera naju je močnejša širkove roke ti, ali jaz.

Daorini: (skripi pesti Muri) kitarj židovsko dekle!

Zala: (v opraona junaško in stopi pred Muri) Naj velja, nevestnica. Se to noč hočemo videti, katera ljubezen je močnejša, tvoja ali moja. Tvojega hočem pokazati, da sem močnejša junaka!

Muri: Zakaj nisi bekoj hotela? Sedaj, ko ne moreš drugače!

Zala: Ne izkušaj boga! On me je združil z širkom in le on ima moč naju razdružiti, nobeden drugi, tudi ti ne!

Serajnik: Škar jo ne poslušaj Zalika!

Zala: Ne, ne, nam bi me bilo, da bi morala nositi to očitanje na srcu. Rešiti hočem širka in njegove hvarise. Bog vas varuj! Odgovorite mi, če sem vas kedaj žalila in molite za me, da mi bo lažje vshajati in lepeti za mojega ljubeza širka. Z bogom ste in mati!

Serajnik: Ne pustim te, ne pustim te!

Zala: Pojdimo se prej v volino! Pripravišmo se bogu, on nam bo pomagal.

Tri: (vzame Muri v roke in volino)

10. prizor

Mhira (sama)

(priide hitro v pospehu) Dobro se mi je parčilo! Kakor
 nalašč, da je prišel Davarin. Zala, nikoli več ne boš
 videla svojega brčka! Nikoli več! Jaz bom njegova!
 In ko boš ti usmujena Turkuu bom jaz počivela na
 brčkovem pecu. Hahaha! Mislijo, da so mi tej
 mrti neznane! (Polegna iz žepa velik ključ.) Tu je
 ključ za vrata v Shetčevi kleti. Če seznaniš ga je
 smel shranjenega! Ta ključ mi odpre vrata, da
 bom mogla za njima. (Iz vatlina se čuje molitev.)
 Le molite le! Sedaj je Zelina usoda v mojih rokah.
 (Se čuje jok) Haha! Sloo! Sedaj bodete prišla!
 Shiti se je treba! (Se shije za skalo)

11. prizor

Mhira (skrite), Davarin, Zala.

Davarin in Zala: (priideta iz vatlina. Zala je obličena v dolgo
 sušo haljo in ima na glavi fes, ter nosi hanger,
 ki ga je prej primel Davarin.)

Davarin: Ne boji se Zalička! Nisem mogel in tudi radi
 Mhira nisem hotel prej tebe povedati. Brčka
 in Davarise bom rešil.

Zala: Rešil? Kako?

Darvin: Turki so se danes polastili Gradisca in so uganjeli potem svoje motive in dunge neumnosti. Kar je ostalo naših žirov so jih zapeli, da jih odpeljejo s seboj. Kirko, Rinko in Štefan so zaprti posebej in jih sili povelnik, naj te izročijo njemu, ker pa ga nobeno peno nčajo.

Zala: O dohri Kirko!

Darvin: Popoldne sem videl, kam so jih zapeli. Na dvorišču za velikimi železnimi vrati jih imajo. Vem tudi, da visi ključ^{ce} k tem vratom pri vhodu k poveljniku.

Zala: In kaj misliš.

Darvin: Mislim samo, da kirka resim. Ti vstanis shita v Lelčevi hleti, tam te ne najde nihče, jaz pa sem si na Gradiscu prisvojil ključce, ki odpirajo predzemeljski hod pri Lelcu.

Zala: Tudi oči stražnik so shranjevali tak ključ, a ^{danes} ~~pred~~ ~~par dni~~ je izgubil.

Darvin: Potem grem, vzamem ključ od jee in grem od grem, potem pridemo vsi skupaj zopet v Lelčovo hlet.

Zala: Ali te ujamajo Turki!

Darvin: Stražniki niso pozgibli nocoj in tri so uhajeni, in nekateri se vrnjeni. Tudi se nama bodi proučilo! Zato sem prišel s seboj kresko

haljo, hi june jo mislil, obleči rj šajniskr obleko, da
bi izgledel kot turski, častnik. Sedaj pa je prav, da
Zala si to obleko oblekla ti.

~~Davris~~: Ti hvči iti vsi's Mirka! - Tudi jaz grem s teboj!
Ne ostani v Strelčevi kleti, s teboj grem!

Davris: Nihar Zeliha, ti ostani shrita ni je vsek slučaj
pripravljena, saj imes orožje!

Zala: Ne, Davris! Ti si junak, tudi jaz naj bom
junakinja. Pojdva sedaj! Bog budi z nama!
(odscluta)

12. prizor

Mirina (sama)

(pade rj nekaj iz časa izza skale) Torej tako mislita!
Le idita le, in Zala naj čaka v Strelčevi kleti! Tudi
za ta slučaj sem pripravljena. (Zalce iz nedrij bodalce)
To je najhuj, ali zavratarejši kot handžar. (Gleda
za njima.) Le karakata po stezi v prepadi polne upa,
nja, a za njima nemno pogubo jaz! Nesim
vsem močjo ljubezen in smrt, strast in proklet-
stvo. Zala, smrt gre za teboj! (betide za njima.)

Zastor pade.

Spomenba.

Doariscu na Gradiscu, katerega so se polastili Turki. Zadej visok zid, na njemu turška zastava z brončnimi repi. V daljavi se vidijo gore. Na levi spredaj vhod v jčo na desni vhod vratica v podzemski hodnik. Vredini na desni vhod v pasopje. Skozi zid v ozadju vadijo velika vrata. Noč. Razsvetljeno je z bakljami.

1. prizor.

(Na preprogi sede Iskender, Suljman, Baharj in Selim, bolj v ozadju bujo in Hamud. Nekatere pijajo kavo. Pri velikih vratih v ozadju stoji Hasan, skroz njega turški vojaki.)

(Za kulissami se čuje divje vpitje in smeh.)

Iskender: Allah 'l' Allah! Gaje neumnikane in njihovi veri!

Selim: Slava Allahu, gospodarju sveta, usmiljenemu, dobrotljivemu, kralju večne sodbe! Tebi služimo in tebe kličemo na pomoč! Tudi nas pravo pot, pot bistih, kterim si milostljiv. Ne pusti nas na ceto boja-jere in boje jere in zmote. *)

Vsi: Allah 'l' Allah!

*) Kur'an: 1. sura.

2. prizor

Prijunji, Tusoqlar.

Tusoqlar: (Solce zunaj na velike mate)

Hasan: Dur kavi!

Tusoqlar: Odprite prasim, odprite, jaz sem vaš vodnik

Sulejman: Naš kabin je! Osveti!

Hasan: (odpre mate.)

Tusoqlar: (ze njim uchej tuiskih vojakov, vstopijo skozi mate, Tusoqlar ima obvezano glavo.) Tvoj poklici slujabnik te pozdravlja mozoeni in pravični zmagovalci. (Le poklici Fshender)

Fshender: (Sulejmanu) Sprejmi poročilo serasker!

Sulejman: Od kod prihajaš kabin?

Tusoqlar: Tli sem hotel z vojniki v jano ~~Pudrafero~~ pod Rožico in prekusiti se danes v viharu noči, a tudi to pob ni bilo možno. Glij mozoeni gospodar, pobil me je kamen in le čude, da sem se med živi. Kristjani so dobro utakrojeni in močno pazljivi.

Sulejman: In kaj si dosegel?

Tusoqlar: Ranjen sem se moral umiti. Glij efendi, kako se zabujem! Ali ne zaslužno zahtevam plačila?

Fshender: Dobil boš obljubljeni plačil, beljino bogastva, kar sem ga naplenili, danes. Tvoja hiša pa dobi

poveljnika kristjanskih jsov in bogar se želi v dar.
Tusoglar: Pridobedljivi, premilostni zmagovalci!

Iskender: Toda tudi ti moraš izpolniti svoj obljubo!

Tusoglar: Izpolnil sem jo, 'ku sem stavl, kar je bilo v mojih
močih.

Iskender: Chlci in slusaj me! Obljubil si, da dobiš žensko,
ki jo lahko upodariš, kak izvanredni, dar našemu
vsemogočnemu sultanu in to žensko hočem
imeti, prej ne grem vstod.

Tusoglar: Tejhr bo res, polastiti se lepe Zalike. Tabar god
Rožicev je nepristopen, to sem izkusiti predzadujo
mo in danes jaz sam. bogohni zmagovalci — —
jaz sem za drugo pot! Ti lahko poveljnika
kristjanov in njegove prijatelje jezaje prisilijo,
da ti sami izročijo Zaliko. Zagrozi jim s smrtno
surotjo, ako neba jih prepustiti in muči.

Iskender: Ne upam mnogo! Jezaki so, in ne bodo
izdajali.

Tusoglar: Pri Jehovi, prepričan sem, da se oddajo! Vzemim
mi efendi, edino na ta način dobim to žensko
v roke.

Iskender: Ali misliš? Res, ti si me prevaril!

Tusoglar: Druge praveci mi, mogocni gospodar!

Iskender: Kaj se zgodi! (Luljmann) Kaj privedeš yčeteza
poveljnika in njegove tovarise.

Lulijman: Hodi Hasan in privedi jih!

Hasan: (Se upiklene in odide z dretna strežnikoma v jivo)

Tresoglav: Dostoli, da se shijem. Ne bi bilo prav, ako bi me videli, hehe! (Se shije za prizidek.)

3. prizor

Prizorniki brez Tresoglava, Kirko, Vinco, Tanc, Štefan.

(Vsihi z Hasanom na čelu pripeljejo in jice Kirko, Vinco, Tanc in Štefan, obklesane v tigre verige)

Lulijman: Poklonite se svojemu gospodarju in zmagovalcu!
(Kirko, Vinco, Tanc in Štefan.) na krstno obklanjajo glave.)

Gospodar naš bo govoril z nami.

Iskender: Poučite se hočem in govoriti nam, ki imate
namesto boga le lesene malike.

Elim: Allah 'l Allah!

Iskender: Lene, dekle in mladenci odvedem s seboj
v sužnost in, dana jim bo prilika služiti
presodnikom. Tebe in tvoje soravnice pa
hočem, da posvetim naše junake umariti
tu na tem mestu.

Kirko: Pripravljani smo ne pre!

Iskender: Ne bo vas sejtati dobil tako prvo peti!
Najeznovrstnejše muke si hočem izmisliti
s heterimi rane povlecanj vohod v džahanaw.
Da pa ne bō mislil si kristjanski pes, ki si

ugrak selike prelite plemenite muslimanske krvi, da
se poročenju poveljnik nài pogajati, ti naznan-
jam, da vas more pèsti lepljenje in smrti
edinske boje žena, hi jo havis r ~~seba~~
skritu taban.

Kirko: Kaj misliš?

Iskender: V bojih pokah je boja in bojih tovarisev usoda. Resis
rebe in druge, ako nam izvois sam sogjo ženo.
Torej življenje, ali smrt! Edino ona vas resi!

Stefan: (opogleda Kirka, potem Iskendera) V imenu vseh tova-
risev ti naznanjam, mogocni turki poveljniki,
da smo prisegli bojuemu voditelju vecno
zvestobo. Ker odloci on, to staimo tudi mi
bez izjeme. A nikdar bi se nam ne hoteli
udati, ako bi hotel izkorovati za nas sogjo
nedolžno nevesto.

Janj in Vinho: Ne, nikdar ne!

Sulejman: halcite poi!

Kirko: (odločno) Cesar najljubjisa zver ne boja ocl zveri,
to zahteva ti ocl mene, ne cloviski clovek. Zemlja
bi se pogreznila pod mano, ko bi se drznil staiti
kaj lazeja. (Tovariscem) Rad bi vam resil, druzi
tovarisi življenje. A to, kar zahteva knuti sonaj,
nile od mene, to ni r moji oblasti. Le boja

roka more prebiti najino zabausko vez. . . .

Sulejman: Molči predzvez!

Nirko: Stori z nami, kar hočeš, ničloveški dirjeh! . . .

Iskender: Izpred mojih oči! Vžite jih v jeco! Shajite dobro to kajšo zalego! Juhu pa hočem živo kožo rezati raz nje in enega za drugim peči na žarišču železu, dokler ne izpolnijo moje želje.

Šešno smrt moramo pripraviti drzovitim
psom.

(Hasan in vojaki odvedejo Nirko in Horarise v jeco, & potem pridejo nazaj.)

4. prizor

Prijazni, brez Nirka in Horarisa, Tresoglar

Tresoglar: (pride iz skrinčice) O predzna mladina! Smrt sedi pred teboj, a nič ga ne gane.

Iskender: Razljutit me je ta pes svojo predznostjo, zato zasluži smrt.

Selim: Po nevernikovih glavah upravičeno pada, damasčanka vernikov.

Iskender: (Tresoglaru) Troji hčeri ne morem pomagati. Naj si izbere drugega moža za svoje plačilo. Poveljnika kristjanov osvojadi edino žena njegova.

Tresoglar: Prosim penizno, samo zasluženno plačilo.

Ishuder: Pri mahlutu perokovi, dober rođja si nam bil,
se vîc, araudži, toda će zahtevat popelno pletilo,
maršo judi izpolniti obljubo.

Tusoglar: Odpušči me! Ne zahtevam mnogo; daj mi kisoč
zlatih gold, ... ne, dratisse zlatih goldinarjev.

Ishuder: Hodi pes! Ti nisi duša nerna.

Hasan: (sme Tusoglara, da zleti v ozadje)

Tusoglar: (u umakne v ozadje, ptiču jopine v postopje)

Bahari: Allah 'l Allah! V domovini naši je že davnej
klical muedin iz minareta asiala. Tuedni
junaki so predni pčitka, efendi!

Ishuder: Pes, pozna nêc je že! Il pčitku bahari junaki!

Sulejman: Allah 'l Allah! Naklonik je našim četam
zmago.

Selim: Dela nevernikov so pepel, kojja veter ob dušam
vihorja raznese; njihova dela j'im ne koristijo,
ker so zmota. *)

Ishuder: (vstane, za njim joi drugi) Allah dohodljivi nam
pripravi paradiž! (Blegne roko, kot bi blagoslavljal)

Tsi: Allah 'l Allah! Mahomed razjule 'l Allah!

Ishuder: (odide, vsi drugi, Bahari, Selim, Hasan in drugi
za njim v postopje, svedine seruo.)

Sulejman: (Hasanu) Pazi na straže, drugače boš devetm.

*)

101.

seveda ni ena Allah! (bedele za drugimi)
Hasan: Allah! Allah! Zanesi se na nje!

5. prizor.
Hasan, shajnik.

Hasan: Dobra shajite; še nisimo brez nevarnosti. Kdor bi zaspel,
ga čaka najmanj šestdeset! (bedele)

6. prizor
Trije shajniki

(Tri vojaki, razen nek shajnikov, so odšli)

Prvi shajnik: Ti grede spat, le mi naj bi bedeli!

Drugi " : To ni pravi! Naj shaji Hasan z nami.

Tretji " : Za nam samo žuga.

Prvi " : Pri Allahu, pa danes bo mislimo vendar mir!

Drugi " : Tudi jaz mislim! Koga bi se bali?

Tretji " : Ulezimo se, saj mi neba zaspati. (Se pripenjajo)

Prvi " : Če pa zaspiš, tudi ne bo nič hudega.
Denem kaftan pod glavo. (Se uleže.)

Drugi " : (Se bolj v zadnje) Jaz grem bolj v penco,
da me ne bodo kaj zasačili. Se
sprijim! (Se uleže.)

Prvi " : Allah nam dej paradiž.

102

Vsi hiše shazniški zasp. Kralik pumra. Tu in tam
u čuje smučanje speših.

6. prizor

Tresoglar, speči shazniški

Tresoglar: (pride čez nehačarsa iz postelje, novo zakladnico
z dragocenostmi, u ope previdno navkrag in po-
sluša.) Vsi spe ... hehe! Takó shazijó
hranitelji polmeseca. O zviti so ti turški
gospodje, posebno Ishender! A, če te se uobedu
ni izučil, te bo Tresoglar! Takaj pa smo
vladarji zemlje, pred kateizmi u bo na vehe
klanjat ves svet. Iz sem pokazal Turkom pot
u Rož in jim priporočel k zakladu. In
redaj bi mi Ishender se grozil in moji Almiri
ne del širka, to je preveč! Nobene pravice
in hvaležnosti ni več na svetu! Zato sem
vzel sam, kar bi lahko nikoli ne bil dobil.
Inogo dragocenosti, kar jih je dal Beljak in
Rož, preiva u tej shazijici. Naj Bahariju odleti
glava, saj je že star ... hehe! Vsta so zapuščina
od znotraj, to mi je ugodno! (Tu k vstane

odrine hitri zapah! Tako, to je slo in slo bo se
marsi kaj! (Odpre vrata! To skingica skijeno dobro so
peten odhod! Se, daues baw na laški meji in potem
v Venecijo! Hehe! (Odide skozi relikva vrata in jih
za roboj skrbno zapre.)

(Kmetek pumer!)

7. prizor

Prejšnji brez Fesoglava, Davorin, Lala pozneje Almina.
(Vrata, ki vodijo v podzemski hodnik u driguej, se
povzdigne prilezeta kvišku Davorin in Lala, ki
vrata ~~zapr~~ hitro zapre.)

Davorin: (pozno ogleduje) Vidis tam je jeca! (Pelje
Lalo za roko k vhodu v poslopje, kjer visi
keljne.) Tukaj je keljne! (Oba gresta proti
jici in hočeta odpreti.)

Almina: (v med tem neopazeno priplazi skozi vrata
v podzemskem hodniku, zare) Moj namen je
doznen, kitar je moj! Lala izgubljena si!
(Krično zakriči, kakor ženska, ki se je hudo
ustlašila.)

Lala: Moj bog, izdana so!

Škožniki: (se prebude.) Allah plemenitostni!
 ob enem: { Kaj, kdo je?
 Ha psi! (Škožijo pokucali
 in zgrabijo za orožje.)

Đavarin: (mahne s sabljo po prsem škožnika, ki
 mu prihitel naproti.) Pes, tu imaš!

Prvi škožnik: (oderi Đavarina, Đavarin nazaj.) Pomoc!
 (Se zgundi.)

Drugi škožnik: (oderi Đavarina od zadaj.) Tahur!

Đavarin: Koj bog pomagaj! (Se zgundi.)

Zala: (zhiči) Đavarin! (Haudžar ji pade iz rok,
 ona se zgundi k Đavarinu.)

Almira: (obstoji na desni spredaj in se šhodžaljno smehlja)
 : Na vsem nastane hup in smeh. Od vseh strani
 prihitel vojske. Hasan prileti in najprej pogleda
 na veliko mato, ko opazi, da je odmev njegov
 zapah, (hiho poprosi.)

8. prizor

Dijarji, Hasan, Sulejman, vojski

Sulejman: Kaj se godi v poziri noč? (Pogleda Đavarina)

in Zato) Kdo sta ta dva?

Muira: (u laskavo približa Suljimanu) Lena je poglavarja Rožanov.

Suljiman: (u občue) Kdo si ti?

Muira: Muira sem, hči Tresoglarova in ----

Suljiman: Kaj hočeš tukaj?

Muira: Prijeljala sem ti to ženo, mojčeni gospodar.

Suljiman: Kdo si jo prijeljala? (Pumen.) Zvedila, izdala si! Hm! Plamenik pod ste krist. janski psi!

9. prizor

Prijatelj, Mujo.

Mujo: Salam aleikumu! (Se prikloni)

Suljiman: Aleikumu!

Mujo: Viški gospodar naš želi poročila, kaj se je zgodilo.

Suljiman: Hodi mi sporoči efendini, da smo dobili ženo kristjanskega poglavarja!

Mujo: Salam! (Se prikloni in odide)

10. prizor

Prejsniji, lez sčaja.

Lulejman: Neite mitoege stražnika stran!

Tojaki: (odneso mitoege stražnika)

Lulejman: (Zeli) Zena vstani in govari, kar te vprašam.

Zala: (pocrasi vitane, upne za hip v Lulejmana oči, potem gleda
redno v tla)Daruni: (u pocrasi druga, ima hurov glavo in gleda divje; omuči se
mu je um.) Izgubljenost vse - Zalikar - vse - . (Se zgane
nazaj na tla.)

11. prizor

Prejsniji, Fskender, Baharij, Selim, Muja

Fskender: (vstopi in gleda par hurov oddeljen Zala) To je?

Lulejman: Da, prasker!

Fskender: (za u) Pesnico je govoril Presoglar. To je zlato darilo
mojemu sultanu. (Zeli) Odkod si prišla žena?
(Zala ne odgovori) - Govori, odkod prihajaš?
(Zala molči)Muja: Jaz um ti jo povedla, mojemu gospodu, jaz Muja,
hči Presoglarova, ki je bil naš roduik. Prijela um
jo, da vsim sojega ženine, praelniha Rezanov in
vejani mi, če bi ne bilo mene prasti bi bili
vino in konarisi ne da bi dobil ti Zala v soje
roke!

Zala: (u vpraša) Torej ti!

Laraine: (Pogleda divje Almina) A - a - . Izdajalka!

Almina: (beže na Laraine) Ta mladenič, ki si ga vzel na poti v našo dolino je vzel skrivni trojini shajanu ključce do podzem. shaja vhoda. Tujini je stonil ubi in Leli vhod in ondi je ubil tudi trojiga shajnika. Troji zbegnosta pa je pustil ključ v vratih in jaz sem ga vzela s seboj, da ti izpičam svojo udanost in uslugo. Odpeti je hotel s hlučcem, ki je visel ~~na~~ tu na zidu, jeco in osvoboditi jetnike, kar bi bil tudi storil, da nisem zbudila shaj, in udej posim, močeni vojshovodja usmili se me!

Lander: Dabiš, kar sem obljubil trojini očetu. (Vojkom)
Vzite tega izdajalskega psa v jeco!

Vojki: (zgrabijo Laraine in ga vlečejo v ozadje.)

Laraine: Almina - izdajalka - prokleta - prokleta bediti - - - ! (Da odvedejo za vzidje jec in letui so stih in staisi)

12. prizor.

Prizorji brez Laraine.

Vojki: (ki so odvedli Laraine se polagoma nuni)

Lander: Odredite žensko v logo pred moje stenoanje.

Vojki: (obdrijo Lela in jo hočejo odvzeti)

Lela: Močeni poglavar, posim, ču posim mi stali se! (Pohlehuje) Posim te, da mi vrleti.

se euhrať mojega ljubeza moža, mojega škika! Prosim te!
 Iskender: (vojakom) Odoedite jo!

Zala: (vstane, Iskender) Tu ti edine prošnje mi ne ušlišis? :
 Kreni in begeti hočem, a prosim te, ne stori nič hudega
 mojemu škiku. Daj mi svobodo, katero ti jaz
 plačam z večno služnostjo. (Almini) Almine,
 tebi pa bog odpusti tvoj greh, da si prodala
 nedolžno kri in prošni sodnika na nebo naj
 te ne podi preostro za svoje hudobije - -

Iskender: Proč ž njó!

Vojaki: (jo odvedejo v postopje.)

13. prizor

Suljani, huz Zala.

Iskender: Allah! Allah! Doregel sem tudi ta svoj namen.

Allah je milostljiv, da mi je nehalnil teho služujó.

Selim: Blize bo paradizu, ko bo služila verniku. Zatej,
 nihče v nebesih in na zemlji u ne sme namisljati
 mu drugače bližati; kakor, ko b služuj. Resničnó
 on jih je presčunal in njihó število reštel *.)

Bahrij Allah! Allah!

Iskender: (Suljmanu) Izpusti kristjanske pse!

Suljman: (Hasanu). Priredi škika in tovarise!

Hasan: (odide z vojaki v ječo.)

14. prizor

Prejanci, potem Kirko, Vinco, Janez, Štefan.

Suljman: Allah 'l Allah! Lasti Mohamedovi veri! Hebr
spada križ in znamenje polumesec!

Selimi: To je znamenje prave vere. Le kar je res od vama,
gošnega ostaja krajno, ve drugo se razpiši v
prah.

Suljman: Vsa Europa beže je pred našimi j'atagani in
se vzklanja pravi veri.

Bahariji: In to postane večne čase. Ne samo vsaki tudi
zahod naj časti Allaha na reke!

Hasan: (vzpetje Kirko, Vinco, Janez in Štefan)

Kirko: Sedaj nam bife zadnja ma.

Vinco: Bog nam bode milostljiv!

Štefan: (zagleda Ahurir) Ahurir!

Janez: (istočasno) Ti?

Sehender: Poslušajte me psi! Prijem oam bil radi predznega
gora zažugal, p'hačeno smutjo. Izvisti um hotel
svoj grozuj in pehezati, hebr parva nečloveški
poneljnik, hebre ste me prej imenovali. Toda
bolji um, ~~od nas~~ kot casti lei jesenih bogov in
oam odprisan. Odozani j'sim reize!

Hasan: (jim odozame reize)

Federer: Očela ras je ta deklica, ki stoji tu pred nami.¹⁾

hiker: (začuden) Almina?

Janez: Očela ti Almina!

Stefan: Ne verjamem, da pasturo!

Ala: (vpije v lopi) hiker, moj hiker; jaz sem izdana!

hiker: (pregleda prazno, potem divje) Zalika, Zalika, ti -
ti - si - moj bog! Za ~~mojo~~ mevoj! (Plane
proti mostu, drugi za njim, tisi rejaki jih
smeje nazaj, da vsi padejo.)

Almina: (pikiti k hikeru in mu hoče pomagati, vstati
hiker!

hiker: (jo sune strani) Proč, proč!

Almina: (u nesmeji) Se, se bo svetela ljubezen!

(Lastni hiker pade)

¹⁾ Od tu naprej se more igrati jsko hiker.

Lehito dejanje

1. 7 let pozneje 1:

Harem turškega sultana v Carigradu. Ode je podeljen. Na levi ožek slab razsvetljen hodnik, katerega loči mračen zid od sebe na desni. Iz hodnika sadijo majhna metla v sobo, ki so so od zrušitve zapecinana. Na desni strani ima sobe glavni vhod. Zadej je velik obno, shoji betu se vidi v razbršeno opremljeno dorusno. Pred shosom od nika do bel regajši težki pesturji. V dorusni in v sobi nizki vizjentski divani, na tleh dragocene per-
goze in mali regijani stalički. Raz shope visc barvane svetilke, ki ~~deja~~ ^{čarobno} ~~magično~~ razsvetljivijo prostore.

1. prizor.

(Za odram se čuje hupna godba. V dorusni, ~~shoji~~ v betu se vidi shoji obno živahno življenje, houriske plisejo, se smejejo in pejejo, sužnje, conuki in shizaji j'imo donasajo kero in druge pijace. Krasih se vije hoke houriske, sužnja pristopi k nji pahljico, kunge se zopet zabavajo s beko igro, ustea se tleh. Dorusna je razbršna in magično. hrasno razsvetljena, sobe je temna; na divanu leži Lala in postusa, hej se goeti v dorusni. Za ^{tema} ~~tema~~, ki predstavlja samo pahljico, no haremsko življenje u mra igreti. kempament, no in mra shoji shno izgledati kot kinemato.

grafeta slike.)

Zala: (u opazna prcasi, pogleda skozi okno & drvarno) Zapeeno
 žraljenje! O bog, o mati usmiljena, bedaj me reši.
 (Pahka z lenim hladom na brnasto, skozlo plačo, ki
 visi na zidu.)

2. prizor

Zala, čez nekaj časa evmuh.

Evmuh: (vstopi pri mestih na desni in se prikloni.) Kaj velis,
 begica krasna?

Zala: Zagrmel zastare in vžgi luč. (u vide zopet na divan)

Evmuh: (zagrmel zastaro, ~~ga~~ odide in u nekaj zopet
 mine z belgir, ter z njo prižge luč.) Velis u
 kaj?

Zala: (odmahne z roko & zmeck, naj odide.)

Evmuh: (u prikloni in odide)

3. prizor.

Zala, pozneje harko

(Iz daljave se čuje zamolkel glas klicanja iz
 minareta, ki opominja k večerni molitvi
 : aslah-u! :. Izze vzgala na hodniku
 pride prcasi rhažer harko z veliki
 sulico)

(Godba za odrom je utihnila.)

Zala: Sialah je - - - - - Teci je padel na zemljo. Doma govorim ob
redanem času. Zdravo barijo, tu spijem klicar - - - - - Doma
molijo, ne vem, če se spomni še kdo mene? O da, da
muj skrinjo me ni pozabil, o misli na me in prosí
boga, da me reši. - O oče nebeski in ti mati osmil
jena, usmili se me! Reši me strašne sužnosti, ali
pa mi pošlji - - smrt, da me reši! O pomčnica
kristjansko usmili se me. (počasi poblehne le
divanu, skloni glavo med roke in ihtee moli tiho
naprej.)

Karbo: (je obstal na hodniku pri vratih, ki vidi v sobo I
in poslušal) Talga je poslušam karbo, ki mali
v slovenskem jeziku. Kdo je neki ta ženska, da tebe
milo prosí boga rešitve in svobode. Zvedeti hočem
in naj poginem radi tega. (Gre v zadnje, vzame perga-
ment izga para.) Napravim ji par matic. (Napise, nato
nivoji se na zid neha na listek.) Tahr, ta listek ji
vzajem v sobo. (Gre k matici v hodniku.) Tu je luknjica
za skrinjo in eonike. (Pogleda) Sama je, mara
zvedeti zagonečur tainost. (Odpre malo luknjico
~~matih, nje gha njo listek in pobleh leker na~~
mate.)

Zala: (se vzdrami in vstane) Kaj je to bilo? Pri teh maticah
(gre proti matici, med tem pada listek skozi
luknjico.) Kaj je to? (Pobere listek.) List?

(Lepšije list ~~in~~ ~~le~~.) Slovenski jezik! Da to je slovenski jezik, hebr ga govorimo doma. (Ben), "Kadar bratcu potikal, odprni mi, tudi jaz sem Slovenec, mogoče te ušim." - Slovenec, resitelj; - tu r harem, - o bog, to mora biti angelj. - O oče tam gori, vendar se nisi pozabil uboge Zaličke! Marko: (je pozno gledel skozi luknjico v mestih, udej ga v ogradje in zgrine v hodnik.)

4. prizor

Zala (sama)

Zala: Potikal bo, piše! Kaj naj stanim? Ali ga naj spustim r sabo, bog se vedo je? Če vidi kak stizej ali kak paznik, - izgubljena sem. - - - Ka bo --, če me namre baw vaj rešene za rečno! On piše slovensko, on je Slovenec, ni kak kak mi gotovo ne stari nič zalega. Rešiti me hče, a hebo? O, domu, domu! Kaj enkrat naj se vidim svoje druge, naj vidim birke!

5. prizor.

Zala, Marko

Marko: (je prišel po hodnik in potika na vrata.)

Zala: (gase) Potikal je! Ali bog, ali naj odprem?

(se nehaj časa obotavlja, potem odpre.)

Karha: (stapi & prbi) Ne boj se me nemena žena. Čul sem mnogo
hval tvojo molitev! Spoznal sem znane mi glasove
iz domovine. Pridem, da te poslušam in mogoče
ludi rešim.

Zala: O blagi moj, rešite, rešite me

Karha: Glej, ludi mene bleči dolga sužnost, s teboj delim
tugo in žalost.

Zala: Rešite me, blagi moj, rešite. Rešilni angel res je
poslal k meni, bog je ušlišal mojo molitev.
Rešite me grozne muke.

Karha: Rad bi te rešil, uboga žena, toda težko bo. Jez poz-
nam mnogosti naših zapovedi. Kdo bi hotel rešiti
tebe, niti bi moral sam s teboj. Ali kam naj grem
jaz, sirovasi stariček? Le kajti so se drevi
mojega življenja.

Zala: (poblekne pred njega) Prosim vas rešite me in poplite
z menoj. Tam visoko gori & planinah so divji drvari
in črni stanije moj rod. Tja gori na Krasno me
peljite, tam je teta moja zibeljka - tam - - -

Karha: Iz Kurlana, ti, moj bog.!!

Zala: Da v Rožn je moj dom, tam so moja mati

Sam je moj mož, moj bratko doma!

harke: (zjo doigne) Ali si ti zlati biser moj, iz Roža, iz
moje domovine ---

Zala: Ali ste vi hudi ---

harke: Ali poznas mojega brata Nikola, ali ves za Lerajsnika?
Ali ne živi ta? Goravi, gozavi mila žena.

Zala: (hiko) Kdo ste vi, nerodni mož? Ali - ali -
ste ---?

harke: Jaz sem harko, Nikolov brat ---

Zala: (hiko) Ti ste brat mojega nerodnega očeta! Ti
ste moj stric!

harke: En ti, ti si ---

Zala: Nikolova Zala. (Se objameta in poljubita)
:/ Kratek prenos /:

harke: S solzami v očeh sem se ločil od tebe v zibeli, in
s solzami v očeh te najdem zopet v nepoznani,
tuji stoji. Sedaj grem k novemu boljšemu
življenju. - Ne takle rokah sem te pestoval
mlado dete. Ljubil sem te, kakor sorajo hri, a
se ljubizen se ni zamilal v temni sužnosti.
Ne ne; ona je živi, a tem močnejše ism dalje
te gledam, ljuba moja Zalika. Rešiti te moram,

zato hočem žrtvovati svojo kri. Izvesti te moram iz
teh zadušljivih zidov, izhgti te mehkujinim in
poželjivim pešcem nečloveških Turkov.

Zala: O švic, prosim, prosim, peljite me domov!

Karbo: Priprovil sem že nekaj za bež. Pivcem ti dolgo
obleho. Danes sležem na hodniku jaz in lahko
prebigneva. Zauvaj mi, Zalika! (Čvide shoji
mata, dalje po hodniku, odpe v zadnja mala vrata
in izjine shojen.)

6. prizor

Zala (sama)

(Ozame iz nedija svetinjico) O ti vedna moja spremlje-
valka, mati redne želosti, pomagaj mi. (Pohlehuje)
O bog, ki si tako doberstljiv in usmiljen, večna
tebi hvala. O priredi me nazaj v mojo domovino
in, dej mi vsaj se enkrat, le enkrat se, videti
mojega brata in ga piliti na pece. Le
enkrat je naj vidim svojo matnico in jo
poljubim, ter ji povem vse, vse --- (tako
mali dalje.)

7. prizor

(Shoji vrata na desni pogleda neupržen od Zale)
evnuh, se ope po sobi in zapet vrata rahlo zape)

Zala, Charo, pogneje evnuh.

Charo: (je prišel, oblečen v dolgo haljo, skroz glave ovito ruto, kot arabski begovec sboji mela mase. Tma prepasano sabljo in handžar za pasom. Turek nosi pisano sviječnj in obleko za ^{in se eno obleko} Zalo. Ko pride, dr. svet, pusti sviječnj na hodniku in stopi v sobo.) Obleci to haljo in si opasaš sabljo. Izgledati morava, kot arabske begovec. Zunj je zavitek in v njem se nekoč blaga in obleke.

Zala: Ali, če naju kdo zasadi - - - (obleci haljo in opasa sabljo ^{ter ovije ruto skroz glave})

Charo: Da prideva le iz harema, potem sva na varnem. Sboji serejl prideva na teraso in od tam čez zid. Si gotova?

Zala: Sem!

Charo: Pojdita! Bog nama pomaga! (Gusta h. nastane na hodniku in hočeta oditi)

Evnuh: (naglo odpre vrata na desni, stopi v sobo) Ha, beg! (Hoče ojeti hladro, da bi udaril na konasto ploščo, ko opazi Charo, se obene potegne handžar, evnuh spusti hladro in hoče na desno sboji vrata ter hči) Beg, beg! (Charo ga potegne nazaj; hči barba, potem mu zasadi handžar v prsa, evnuh pade)

Zala: (je med tem polglasno ganila) Harija! (in se skile v

kot.)

Šarbo: (zapre mate na desni, potem Zali;) Pojdi, ni časa, da
bi se mudila. (Fr prime pod pazduho in jo pelje
po hodniku)

Zastor (hitro pade)

Sprememba.

Prižurica, kot v spremembi prvega dejanja, le v osrednje na
srajni, desni pri veži, drevesce pod njim belop. Choz
vignih nab pri Serajniku in Trsovljavu zeleni vencl.
Ne je lepo prapradjeno, kar da beli sliki praznično
lice. Ljubraj, lepega jenskiga dne.

1. prizor

Davorin (sam)

(od daleč se čuje njegova perem, ki postaja vedno glasnejša, hval
bi se približeval.)

Je komaj na stari la se
sem stopil na garico,
sem slisal fanta dungega
k' je k drugi deči juckal.

Jaz mu pa pri sebi djal:
Jaz bom to dečo shusal!

Le br, dunge ljubila,

jo bom pa jaz zapustil.

(Narodna)

(je prišel ob kenu zadnje kitice na peto, je razcapal in
rezljal berac, vsi kratke oguljene hlače, shgane
risnjere nogarice in nizke čevlje, sivo, rezljav
srajco in usnjato hrbto. Blaznost se mu pozna
na obrazu in po govoru. Ko pride predi vpra,
obstoji in gleda Serajnikovo hišo) E, ti kinko,
ti, ti! Zuni se, daues mladci Serajnik, zuni!

Ha, ha, ha, ženi! Paroka bo, pa ženo bo dobil, --
 ženo -- (obrazu mu nahrenji) Kakšno ženo?
 -- Izdajalko! --- Zalika pa se živi! -- Turki --
 (sestere) hu, hu, strah me je, so peljali naprej
 lepo Zaliko in mene tudi, mene tudi! Jaz
 sem jitu ušel --- haha! Zalika, živi ---
 (se smakne v ozadje, da ga Ahnira ne more videti.)

2. prizor.

Davarin, Ahnira.

Ahnira: (stopi praznično po senci Rožane obličena
 iz Serajnikove hiše in obstoji v lopi.) Napočilo je
 teli pričakovano jutro. Po dolgih sedmih letih v vročega
 bja sem zmagala jaz, in Mirko bo moj ---

Davarin: (pogleda skozi okno v lopo) Mirko, Mirko, kupljen s
 človeško krojo!

Ahnira: Kaj pa ti potikaš zmiraj tuhej drug naše hiše?

Davarin: Ahnira, človeško kri si prodala - izdajalka.

Ahnira: Poberi se berac neumni!

Davarin: Jaz nisem neumni, tudi berac nisem. Jaz sem

Davarin, katerega si ti izdala --- hu - hu --

izdala mi se nekoga! Ali se veš? Zalika
 se živi -- mi je bog povedal.

Ahnira: Le čakaj, ko bom vedaj jaz gospodinja pri

Serajniku mi se čez prag ne smeš, ne, ne!

Davrin: Še nočem ne - ti me prodaš Turkom, da me bodo mučili umrtili - hu - hu - ! Shah-shah, me je!

Almira: Poberi se! (odide v hišo in zapelje vrata za sobo)

3. prizor

Davrin (sam)

(gleda za Almino) Hahaha, poberi se! Da, da!
Resnica boli, pa se kakor. Ho led je že in vsi so pozabili, da je bilo tako. (Izleče iz tarbe vro, na kateri je mogoč vozlov.) Jaz imam pa pamet privezano, da ne pozabim. Vem, jaz se vem! Davrin se vse in zato je krivi, pa nemiren! (Sede na klopi in dela vozle na vro.) Pa tam gori živi bog, živ, hudi bog - enkrat bo kaznoval Almino - izdajalke, kakor je kaznoval Turso glava! Vem to dobro! Zivega so Turki zakopali, ker jim je kradel bogastvo. Prav, tako! Prav! Bog je hudi s hudobinimi, z dobriimi je pa dober! (Dve pusti ozadje) Eh lačen sem! (poje) Pticiice lelele so
čez ravno polje -

Haha! Z enostoranj bo, jedli bodedmo; dobro jedli, haha!

(blaz se mu grodo spaši) Ne, ne! Rajši um lačen! Človeška
kri bo shledala, izdajalke jo kuha!

4. prizor
Davarin hiško

Širko: (stopi iz hiše, ne, da bi zapazil Davarino, ostane v loži)
Danes tuj naj stopim pred altar ž njó. Kaho je
se recelo ohrog mene! Koga pogledam, se mi
nasmeji, a mene bliži čuden čuh, neha boleti,
katere ne morem zabreti; nekaj mi pravi, da ne
delam prav. - - - Pa saj je mrtva moja Zaliska,
in Alмира me ljubi. - Bog bo nama del svoj
kragoslov. (Pride pr stopnišč dol in zapazi Dav-
rina, ki je med tem istajše nekaj s sojo turbi prišel
bolj s sprotje.) Davarin, kaj pa ti delaš tukaj!

Davarin: Pamet privezujem, da bi se jaz ne pozabil, kakor
ste drugi - - Haha! Pokušaj čakam, čakam, da
bom videl, kako popelješ sojo drugo ženo k
povski! Haha! Pa, pa lačen sem, širko, lačen!

Širko: Pojdi vendar v hišo in počakaj, danes je dosti jedi in
pijace pri nas.

Davarin: Ne samo, danes, zmiraj, zmiraj inste dosti pri
nas. Zato se je pa ugnezdila hista Alмира pri
nas, hista hudoba - - Hu, hu!

kirko: Pusti klmiro pri miru, danes postane moja žena.
Kaj pa ji hočeš; lebi se ni nihdar nič želega
stnila.

Davari: Kaj? keni? Ne, ne, ne kirko, ampak vem, viš, vse
vem -- jaz --

kirko: (rže r žep in mu da denar) Tu imaš Davari in
bodi vesel in pridi zaplet'vat'. (Hoče oditi po stop-
nicah.)

Davari: (ga zadizuje) Lahaj no malo, nehaj ti bom
povedel. (pisme kirke za roko.)

kirko: Kaj pa?

Davari: Vidis, sanjalo se mi je danes --

kirko: (se mu hoče izlegati.) Pusti me s tem, nimam
časa poslušati.

Davari: (ga diži kesneje) Pa muros! Vidis sanjalo se mi
je, da si ti imel očeta, starega očeta, se mi je
sanjalo; pa oče je umrl, umrl, viš. Pa je prišel
nazaj meni povedat', da nima miru, ker si ga ti
pustil pokopati v tla, ki so polita s kristjansko
krojo.

kirko: Beži beži! Pusti me! (Hoče iti.)

Davari: (ga diži) Počahaj! Pa viš, se nehaj mi je rekel.
Rekel je, da ga žge in peče tista kri, ki je bila

prelita zaradi tega, ker jo je izdala neka žena, hu-
huda žena... In se mi je poročal, kakšna
žena.

Almira: (u prihaja na pragu)

Davarin: Hui! Glej jo, glej kisto ženo! (Spusti kisko)

Kirko: Spusti me! (sune Davarina sklan in kisto od-
ide za Almira r kiso.)

5. prizor

Davarin (sam)

(gleda nekaj časa za odhajajočima) Boji se očeta,
mrtvega očeta se boji! Da, da, ko je živel se stari
Serajnik je zmiraj dejal: "Dohler živim jaz ne pride
Almira, židovsko dekle za suho r kiso." Da, da,
pred letom je pa umrl stari revež, in danes vzame
kisko Almira! Stari Serajnik ne more spati
v grobu, ne, ne, prišel bo nazaj in jo ubil,
— izdajalco! (Za odram se čuje vriskanje in
godba.) Še je grodo! Še grodo!

6. prizor

(Zadej pr sebi pridejo sootje z godci na silu, drug, drugi
starešina Karajman, Janz, Vuk, Stefan, ~~Lamirnik~~ in
druzi. Za njimi gredo beraci, ki se vadijo na vzhodje lopa)

Iz Serajnikove hiše pridejo: Kirko, Almina in Serajnica z belim predpasnikom. Tsi se ničajo pri stopnicah, ki vodijo v ložo.)

Serajnica: Dohor juho, doho juho

Kirko: Bog vas sprejmi!

Svatje: Bog staj doho juho! (Se pozdravljajo si stiskajo roke.)

Serajnica: Le nohi, le nohi! (Tsi svatje, Serajnica, Kirko in Almina gredo v hišo, godba utihne.)

F. prizor

Darvin, Haučnjak, beraci.

Haučnjak: (pride sam, hoče v hišo in opazi Darvina)

Seja Darvina, ali si že na vse zgordej prišel zapletovat.

Darvin: Nič ne zapletjem, nič! Samo gledat sem prišel. kehr ljubzen diži in pa zaborski blagorod.

Tsi, jaz imam pamet privezan, glij. (ku polže mo.) Tsi Kirko se danes v drugo ženi, nis lohat se hoče ženiti, dokrat. Zaliha se živi ---

Haučnjak: Saj tudi meni ni prav, da jemlje to judinjo, pa kaj hočeš?

Darvin: Nič! Sam jo opam in sam jo bo imel. — Stari Serajnik ne more v gobo mimo spati —

ne more -- mi je bog povedal.
 Marčunjak: Ne jézi se, Davorin, ne!

Davorin: Pa bog očé samle guri ga bo kaznoval, res, ga
 bo, širka!

Marčunjak: Se pomiri se, pa pridi zaplečovat. (Pre Serajnikovo
 hišo)

Davorin: Ta pa nima privezanó pameti.

8. prizor

Prejünji huj Marčunjaka, Zala in Marko.

Zala in Marko: (prideta po poti v brat^{pril} prazgapanih oblekah, Marko
 nosi na glavi kučmo, Zala ima dolgo halo, obzrg
 glave s^{se}bo pisano, veliko ruto. Ko zagledata
 brata in okrašeno Serajnikovo hišo obstojita.)

Marko: Tukaj sva seino!

Zala: Tako praznično se mi vse zdi!

(Se čuje grocenje iz daljave)

Marko: (stopi k Davorinu) Kaj se godi, danes pri vas?

Davorin: Kdo pa si ti? Tebe se nisem nikdar videl
 tukaj. Kaj pa hočeš?

Marko: kemur: Kaj se godi, danes pri vas?

Davorin: Lej ga, ali se tega ne reš! Po mem Rožu že vedo!
 Lemitovanje je pri Serajniku, veselo bo, veselo, pa
 prav nič pravično!

Marko: Pri Serajniku?

128.

Davrin: Hladi Lerajska se ženi, pa že v drugo! To mi bištan, shv, kaj ne?

Lala: (za se, skraj jokaje) O kirkó, ali je mogoče, da si me pozabil. (Se zgandi na klopo.)

Davrin: Je že grozilo, redaj bledo sli. Naj le gredo; bog že ve, vse ve - - .

9. prizor

Prejšnji (iz hiše pride dekla in primere veliko sledo napeljeno s klobasami in kruhom, kar deli berščem.)

Beršci: Hvala lepa, bog plačaj, bog pauri.

Davrin: (vzame kos kruha in pride ž njim v sprednjo)
Hehe! Lačen sem, lačen! Kruh, beli kruh!
(Vzigne v kos, a ga hitro dene iz ust, ahaj se mu spaci, debelo gleda) Kaj - krvav, - turška roka - kristjanska kri! Zdajalke ga je dala - - ah krvav, nočem - nočem!
(Tíje kruh proč)

Beršč: Norec, lačen je in meče kruh proč!

Davrin: Nič norec! Ne, ne, jaz vem, vem - stups je v kruhu.

Kirkó: (stopi k Davrinu) Lahaj ne jst? Kje je stups?

Davrin: Murina, Kirkova nevesta ga je zarhupila - izdala - .

Lala: (se močno vzrova in izgleda v tem trenutku

129

kot rečica naša semna prikazem! Torej Mlinar je!

10. prizor.

Prijazni, Miko, Mlinar, Stefan, Vinko, Janč, Marčunček, Krajman
in tri drugi svatje pridejo iz Serajnikove hiše po stopnicah.
Za njimi Serajnica, v domači kuhinjski opravi, prinese
predico in šopki s smrekovo vejico.

Serajnica: (šopki) Lincno, mečno, v božjem imenu! Lincno!

Svatje: Lincno, mečno!

(Lincno jo misliti, godci igrajo, spet se se penika proti
ozadju.)

Zala: (stopi naglo med svate in zahiti s spumencinim
glossom) Stojte, ne hodite!

Tri: (obstojé in začudeno pogledajo.)

Miko: Kaj je to?

Zala: Stojte, kam hočete? Ne boste šli pred altar! Tri bogu,
ne!

Mlinar: Pustimo berčice, pojdimó, zvonilo je že

Zala: Ne, ne boste šli!

Mlinar: Saj je blazna! Pojdimó!

Zala: O ne, nisem blazna! Lenin si hoče iti k drugi
pustki in ne veš, da ali je mitra boja prva žena?
Dokazi mi to!

130.
Almina: Kdo ti daje pravico zahtevati kaj takega. Gosni ti, ako
nis ga prvo ženo mojega ženina.

Zala: Gosni ti hočem poudariti dekle! Jaz vem za nesrečno
ženo Zalo. Ona se živi, če si jo tudi ti izdala Turkom!

Tri: Kaj izdala? Almina?

Almina: (slovi med tem k Zali in jo hoče udariti) Ležes,
hinaška!

Davina: (vda se s svojo majo Almino in jo pome stran) Res,
res ti si jo izdala pri mene pri nas vse!

Štefan: (vme Davina o prsa, da pade) To ni res! Ne, ne!

Tri: Ni mogoče! (Nekateri kažejo naprej) Pojdimo!

Almina: (dirje) Oba sta blazna! To ni res! Pojdimo!

Kirko: (odločno) Stojte spatje! Pustite o mimi besedo
in Davina! Tudi ti Almina! Tu sem jaz gospodar!

Krejsman: Bodite mirni!

Kirko: (se približa Zali) Prosim te, neznana ženska, povej mi,
ali res kaj nis o moji ženi Zaliki. Bogato te hočem
vdati, če mi poveš, ali se živi in kje živi moja
Zalika.

Zala: Kaj bi govorila, saj si nezvest postal.

Kirko: Prosim te, povej mi, ali se živi, ali je mrtva. Sel bi
za njo na konec sveta in če je mrtva, pelji me
na njen grob, dam ti kar hočeš za to.

Zala: Prekleto je že sedem let, kar se je preselila Zalika z Kirkom.

Na dan poroke je prihrul gosti Turek in nevesta se je murala
ločiti od svojega ženina in hiti stran. Njega so Turki vjeli.
Zala ga je sicer poskusila rešiti s pomočjo junaškega
mladeniča iz turške ječe, a pri tem jo je nehote izdal.

Darwin: Da, da, izdala - vem vem imam pamet privezano!

Almira: (Darwinu) Klici, blaznija!

Darwin: (Jo odai z roko) Na, pamet!

Almira: Mir previm! (Zala) Poslušaj te, povej, povej, kaj se
rê!

Zala: Zaliha je prišla v turško sužnost. Prej je imela
edin viden spomin svoje zahavske zveze, namreč
predobro ime božje, katero ji je podaril oče
Serajnila na dan njene zaroke. In kaj sliki se
ima zahvaliti, da je dobila tam slince sharka,
ki jo je rešil sužnosti in kletvenja.

Serajnila: Zaliha se živi!

Darwin: Pa se vse, kakor jaz. E pamet (ogleduje rro.)

Almira: Povej mi, draga žena, kje je sedaj!

Zala: (Orije od glave ruto in rize od rebe haljo, vzame iz
nedrj svetinjico in jo da Almiri) Tu Almira, ali
me poznaš?

Almira: (Nekaj časa gleda, Zala potem govori) Za - Zaliha, ti
si! O moj bog! Odprsti mi, odprsti! (Polekne
pred njo.)

Almina: Prokletstvo! (Stoji na prapirju in blede, in kaneji diji pshanci.)

Karko: Pozdravljam vas, mladi ljudje. Vedite, da sem jaz kikelor brat karko!

Krajman: (pistopi k njemu), O karko bodi pozdravljen.
(Pistiskata roke.)

Tavarin: (je prišel k Zali) Zalika ti živiš, ti in ta, ta je bila izdajalka. (Kaže na Almino.)

Soatje: Almina, izdajalka! Zasluzila si kazen!

Stefan: Zala sama je poročala! (Stopi med Almino) Ali je res? Ti! (Almina ne odgovori.)

Soatje: Kolci, res je! (Karele nanjo.)

Tavarin: Kri, kri, kliška kri! (Se s ščepnim krehotom gažene o Almino in jo zabode z nožem, ki ga ima za pasom.)

Almina: (grozno zabriči in pade na stopnice, ki vodijo o lopo)

Kri: (se hitro preschajjo, mirno vstane se obene, drugi gledajo, kaj se je zgodilo. Tavarin diha r pohel se nož in se demansirno smeje)

Krajman: Kaj je, kaj si stnil Tavarin.

Tavarin: (se smeje) Glejte kri, kri! Izdajalka je plačala!

Korjmen: (pude blije Almini) koj bog ubil si jo.
 Davorin, hej si staril.

Davorin: (upe grozni svoj pogled Almino, kaže najo,
 ipak pogleda knižku) ki je bog ukazal!

Lastu hitro pade